

IV. A csendőrkerületi parancsnokságok által dicsérő okirattal láttattak el:

Az I. számú csendőrkerületben:

Mére Ferencz őrsvezető, a közbiztonsági szolgálatban kifejtett igen eredményes működéséért és kilencz évi minden tekintetben jó szolgálataiért.

Kolcza Viktor cz. őrsvezető és *Zsula Antal* csendőr, tűzvész alkalmával tanusított kiváló tevékenységükért.

Boné András járásőrmester, három rendbeli gyilkosság felderítése s a tettesek elfogásáért.

Demeter Sándor őrmester, őrsparancsnoki és szárnyirodai segédmunkási minőségében hosszabb időn át tanusított eredményes működéséért.

Gombás Dániel és *Szőcs András* járásőrmester, *Nagy István* és *Ferencz András* cz. őrmester, hosszszas csendőrségi szolgálatuk alatt tanusított általában kiváló magatartásukért.

Campean György és *Buksa János* őrsvezető, tíz évi csendőrségi szolgálata alatt kifejtett eredményes működéséért.

Horvát Pál járásőrmester, hosszú csendőrségi szolgálata alatt minden irányú alkalmazásában kifejtett szorgalmáért és eredményes működéséért.

Keresztes Zsigmond és *Csomafai László* cz. őrmesterek, hosszszas csendőrségi szolgálatuk alatt tanusított mindenirányú eredményes működésükért.

Juhász Mihály cz. őrmester és *Olosztyán László* csendőr cz. őrsvezető 14 éven felüli csendőrségi szolgálatuk alatt tanusított kötelességű működésükért.

Ember Zoltán csendőr, mivel az Edelheit Lipótné betleni lakós sérelmére elkövetett rablás tetteseinek kiderítése és elfogásában őrsparancsnokát hathatósan támogatta.

Rebrán Péter őrsvezető, 31 rendbeli lopás felderítése és a bűnösök kézrekerítéséért.

Burg Frigyes őrmester, őrsparancsnoki, szárnyirodai és számvivőségi segédmunkási minőségében tanusított kiváló szorgalmáért, megbízhatóságáért és eredményes működéséért.

Kristel György cz. őrmester, őrsparancsnoki és csendőrbíróági segédmunkási minőségben tanusított kiváló szorgalmáért és megbízhatóságáért.

Balázs Ferencz cz. őrsvezető, tűzvész alkalmával tanusított kiváló tevékenységéért.

Bodó János cz. őrsvezető és *Bara János* csendőr vizáradás alkalmával tanusított önfeláldozó működésükért.

Debreczi József cz. őrmester, 14 éven felüli csendőrségi szolgálata alatt tanusított minden tekintetben eredményes működéséért.

Csibipál Ferencz cz. őrsvezető, a metesdi örkörtletben elkövetett számos bűncselekmény és kihágás felderítése alkalmával tanusított buzgó közreműködéséért.

Horvát József járásőrmester, 16 évi csendőrségi szolgálata alatt tanusított mindenirányú kiváló működése és magatartásáért.

Elekes Mihály cz. őrmester és *Lőrincz Ignác* csendőr, több ló és egyéb lopások tetteseinek kiderítése és elfogásáért.

Szőcs Tivadár cz. őrmester, 15 éven felüli csendőrségi szolgálata alatt tanusított minden irányú kiváló működéséért.

Nagy István cz. őrmester, egy gyilkosság kiderítése és a tettes elfogásáért.

Gazdagán László cz. őrsvezető, egy orgyilkosság meggátlása alkalmával tanusított ésszerű és leleményes eljárásáért.

Borcsa Mihály cz. őrsvezető, emberöléssel kapcsolatos kétrendbeli rablás tetteseinek kiderítése és elfogásáért.

Tóth Sándor csendőr cz. őrsvezető, 12 évet meg-

haladó csendőrségi szolgálata alatt minden tekintetben tanúsított igen jó és eredményes működéséért.

Korda Lajos őrsvezető, egy gyilkosság tettesének nehéz körülmények között történt kiderítése és elfogásáért.

A II. számú csendőrkerületben :

Nyíri Sándor cz. őrmester és *Németh Ferencz* csendőr egy tolvajszövetkezet tagjainak hosszú és fáradságot nem ismerő nagy ügyességre valló nyomozás során eszközölt kiderítéséért.

Szabó Bencze István cz. őrmester és *Blazsánik Andrásh* őrsvezető, a közbiztonsági szolgálat terén huzamosabb időn át kifejtett eredményes működésükért, alárendeltjeiknek oktatása és fegyvelmezése nemkülönbön őrsieknek példás vezetése körül kifejtett tevékenységükért.

Szentkereszti György cz. őrmester, egy fellázadt tömegnek erélyes és tapintatos fellépésével történt lecsillapítása, nemkülönbön a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett eredményes működéséért.

Santa József cz. őrmester és *Oláh Gábor* őrsvezető, egy délvidéken garázdálkodott lótolvaj banda tagjainak 679 órán át tartott nyomozás során eszközölt kiderítéséért.

Schlecht Mihály cz. őrmester és *Simokov István* őrsvezető a közbiztonsági szolgálat terén huzamosabb időn át tanúsított eredményes működésükért, alárendeltjeiknek helyes vezetéseért és őrsieknek mintaszerű rendbentartásáért.

Bapkó János próba-csendőr cz. őrsvezető azon bátor és férfias fellépéséért, melylyel egy ember életét az által, hogy az őt elragadott és fékevesztetten rohanó lovát feltartóztatta, a biztos haláltól megmentette.

Klisch József törzsőrmester huzamosabb időn át

az irodai szolgálat terén szorgalommal és buzgósággal kifejtett hasznos tevékenységéért.

Kiss József cz. őrsvezető és *Jenei József* csendőr cz. őrsvezető egy lótolvaj-szövetkezet tagjainak 258 órán át teljesített ügyes, leleményes és fáradságot nem ismerő nyomozással eszközölt kiderítéséért.

Sz oia György őrsvezető egy tüzesetnél két nőnek az égő házból az ablakon át történt kimentése körül kifejtett bátor és elszánt magatartásáért.

Szt ícs György csendőr cz. őrsvezető, egy tolvajszövetkezet tagjainak kinyomozása és az igazságszolgáltatás kezébe történt átadásáért.

Rusz Liót járásőrmester, úgy a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett eredményes működéseért, mint a szárny irodában huzamosabb időn át tanúsított hasznos tevékenységéért.

Benedek Márton törzsőrmester, úgy a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett eredményes működéséért, mint a szárny-irodában huzamosabb időn át tanúsított hasznos tevékenységéért.

Szántó József járásőrmester, egy templom fosztogató- és egy pénzhamisító-banda tagjainak, nemkülönbön egy gyilkosság tettesének rövid idő alatt az igazságszolgáltatás kezébe juttatásáért.

Parkas Géza csendőr, egy tüzesetnél a vagyonbiztonság és a tűz továbbterjedésének meggátlása körül tanúsított odaadó buzgalmaért.

Pup Miklós járásőrmester, 22 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén elért szép eredményeiért.

Kristóf János csendőr cz. őrsvezető, árvíz alkalmával egy egyének a biztos haláltól való megmentése és több bűncselekménynek kiderítéséért.

Ruszu János csendőr, egy gyilkosság tettesének kiderítése és az igazságszolgáltatásnak történ átadása s több bűncselekménynek kiderítése körül szerzett érdemeiért.

Kis József őrmester, 12 évi csendőrségi szolgálati

ideje alatt tanúsított eredményes működéséért és alárendeltjeinek czéltudatos vezetéséért.

Ütő Mihály cz. őrsvezető II. altiszt, számos bűncselekmény kinyomozásáért és jó magaviseletéért.

Rakolcza József, Kiss József, Fillmann Lajos, Ulyés István, Lajos János, cz. őrmesterek és *Henning János* őrsvezető, a közbiztonság terén tanúsított tevékenységükért, örseiknek példás rendbentartásáért és alárendeltjeiknek czéltudatos vezetéséért, valamint *Csala Kalman* cz. őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén tanúsított ügybuzgó eredményes tevékenységéért és szárny-irodái segéd munkási minőségében tanúsított szakismerete, pontossága és lankadatlan munkásságáért.

A III. számú csendőrkerületben:

Roszoly József csendőr, mivel a Szabolcsmegyei Karász községben 1905. évi április hó 23-án pusztított tűzvész alkalmával a vagyonmentés körül kiváló buzgalmat tanúsított.

Schneider Gáspár járásőrmester, mivel 1905. évi január 30-án a Tuzsér-Mándok közti útvonalon elkövetett postarablás ügyében, — habár a látszat egy tényleg megtörtént rablást mutatott, — leleményes ügyességel és kitartó fáradtsággal felette nehéz körülmények között kinyomozta, hogy a rablás csak színlelt s a valódi tettes Kotán Imre postakocsis és hozzátartozói, továbbá, mivel a közbiztonsági szolgálat teljesítése körül igen buzgó, lelkiismeretesen és eredményes tevékenységgel működik.

Lőrincz János őrsvezető, a Tóth György pusztaföldvári lakos gyilkosainak, valamint a hajdunánsági örskörletben napirenden volt lopások, betörések és egyéb büntetendő cselekmények tetteseinek buzgó és fáradságos nyomozás során történt kiderítéséért és kézzekerítéséért.

Kádár András cz. őrsvezető, mivel a 1904. évi

április hó 14-én a gyüreii postahivatal kárára 287 korona 03 fillér kárértékben elkövetett betöréses lopás tettesét buzgó, leleményes és fáradságot nem ismerő nyomozás során kiderítette.

Széles Ferencz cz. őrsvezető és *Tóth Sándor* csendőr, mivel az id. Szatmári János és ifj. Szatmári János magyarcsekei határbeli telepítvényesek sérelmére 1905. évi január hó 19-én elkövetett rablás és szándékos emberölési kísérlet tetteseit buzgó, leleményes és nagy körültekintéssel vezetett nyomozás során kiderítették és az igazságszolgáltatásnak átadták.

Goldhammer Ede járásőrmester, mivel nemcsak mint járás- és örparancsnok, de mint szakaszparancsnok helyettes is teendőit huzamos időn át lelkiismeretes pontossággal és odaadó buzgalommal és szakértelemmel végezte s alárendelt örseit mindig helyesen befolyásolta.

Incze Gábor cz. őrmester, mivel közel 15 évi csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén kiváló szorgalmat és tevékenységet tanúsított.

Rácz Miklós cz. őrmester, mivel az ifj. Wesselényi Miklós báró hadadi lakos kárára, annak cselédjei által több száz korona kárértékben elkövetett lopás tetteseit nagy szorgalommal és fáradhatlan buzgalommal vezetett nyomozás során kiderítette és az ellopott tárgyak nagy részét előkerítette.

Keresztesi Mihály járásőrmester, mivel Farnoson és a környékbeli községekben elkövetett 13 rendbeli templombetörés tetteseit nagy szorgalommal és fáradhatlan buzgalommal vezetett nyomozás során kiderítette, továbbá mivel a Bodnár Lajos gyalpolyi vasuti váltóór gyilkosának kinyomozásában hatékonyan közreműködött.

Móni Albert csendőr, mivel Farnoson és a környékbeli községekben elkövetett 13 rendbeli templombetörés tetteseinek kinyomozása körül járőrvezető járásparancsnokát hathatósan támogatta és

a tettesek kézrekerítésénél tevékenyen közreműködött.

Boricza Mátás cz. őrmester, mivel a Bodnár Lajos gyapolyi vasuti váltóőr gyilkosát buzgó, leleményes és nagy körültekintéssel vezetett nyomozás során, a meggyilkolt neje személyében kiderítette.

Hentz Lajos csendőr cz. őrsvezető, mivel a Bodnár Lajos vasuti váltóőr gyilkosának kinyomozása körül járőrszolgálatot őrsparancsnokát hathatósan támogatta s az eset kiderítésében nagy szorgalommal közreműködött.

Beke Sándor cz. őrsvezető és *Somogyi Kálmán* csendőr az 1904. év őszén Hajduszoboszlón történt nagyszámú betöréses lopások ügyében 180 órán át nagy kitartással és észszerűséggel teljesített nyomozásért, melylyel lényegesen hozzájárultak ahhoz, hogy a tettesek kiderítve s a bűnjelek kézrekerítve lettek.

Anik János járásőrmester, mivel az 1904. év őszén Hajduszoboszlón történt nagyszámú betöréses lopások tetteseit 180 órán át nagy kitartással és kiváló észszerűséggel vezetett nyomozás során kiderítette, továbbá mivel 13 évi őrsparancsnokoskodása alatt őrsét mindig a legnagyobb rendben tartotta s a közbiztonságra mindenütt a legéberebb felügyeletet gyakorolta.

Deák Lajos volt csendőr, mivel a Rákosszentmihályon 1903. év folyamán tömegesen előfordult betöréses lopások elkövetőinek kinyomozásánál s a Rákosszentmihályon ugyanekkor megrendült közbiztonság helyreállításánál őrsparancsnokát hathatósan támogatta.

A IV. számú csendőrkerületben :

Gaál Jenő főhadnagy, oktatótisz, munkácsi szakasparancsnoki minőségben 6 évet meghaladó időn keresztül kifejtett kiváló ügybuzgalmáért.

Pekk Ferencz cz. őrsvezető, mivel egy tűzvésztt észrevéve, leküzdhetetlen kötelességérzetétől áthatva, a rohanó vonatról — testi épségének, esetleg életének veszélyeztetésével — leugrott s gyorsan a veszedelem helyszínén megjelenvén, ott az oltás körül kiváló tevékenységet fíradhatatlan akaraterőt és ügybuzgóságot kifejtve, a különben nagyarányúvá válhatott tűzvész tovaterjedését megakadályozta.

Debreczeni Zsigmond cz. őrsvezető, a közbiztonsági szolgálat terén tanúsított fáradságot nem ismerő szorgalma és kötelesség-hűsége által elért eredményes tevékenységéért.

Simonyi Ádám őrsvezető cz. őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén, hosszabb idő óta folytonosan kifejtett kiváló ügybuzgósága, kitartó akaraterője és példászerű kötelesség-hűsége révén elért eredménydús tevékenységéért.

Sipos Gábor őrsvezető cz. őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén hosszabb idő óta tanúsított kiváló ügybuzgósága, kötelesség-hűsége és eredményes tevékenységéért.

Majcsa György őrsvezető cz. őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén hosszabb idő óta általában s különösen szaniszlói őrsparancsnoki minőségében tanúsított kiválóan ügybuzgó kötelesség-hű és eredményes tevékenységéért.

Majoros Dezső őrsvezető cz. őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén hosszabb idő óta általában, de főként a legutóbbi időben bikszádi őrsparancsnoki minőségében kifejtett kiváló akaraterője, kötelesség-hűsége és fíradhatatlan szorgalma révén elért eredményes tevékenységéért.

Dusari György cz. őrsvezető, mivel a közbiztonsági szolgálat terén már hosszabb idő óta folytonosan lankadatlan szorgalmat és példászerű kötelesség-hűséget kifejtve, kiválóan eredményesen működik.

Lingvai Tamás járásőrmester, a közbiztonsági

szolgálat terén folytonosan kifejtett s lankadatlan ügybuzgósága és kiváló kötelesség-hűsége révén elért eredményes tevékenységéért.

Móssa László őrsvezető cz. őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén hosszabb idő óta kifejtett s lankadatlan ügybuzgóságán és kötelesség-hűségén alapuló eredményes tevékenységéért.

Gallov Ambrus őrsvezető cz. őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén hosszabb idő óta kifejtett lankadatlan ügybuzgósága kiváló akaratereje és kötelesség-hűsége által elért eredményes tevékenységéért.

Pataki Lajos őrsvezető cz. őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén hosszabb idő óta tanusított ernyedetlen szorgalma és példaszerű kötelesség-tudása révén elért eredményes tevékenységéért.

Miklós János őrsvezető cz. őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett s példaszerű ügybuzgósága és kötelesség-hűsége révén elért eredményes tevékenységéért.

Gömöri Mátyas őrsvezető cz. őrmester és *Vrana Janos* csendőr, mivel a hejőcsabai és az azzal szomszédos őrskörletek szőlőiben levő borházakban és nyaralókban folyó év elején elkövetett számos betöréses lopás tetteseit, valamint az orgazdákat hosszabb időn át és igen nehéz körülmények között, kiváló szakértelemmel, fáradságot nem ismerő ügybuzgósággal és példaszerű akaraterejével teljesített nyomozás folyamán kiderítették és elfogták.

Roszevák Vincze cz. őrsvezető, a közbiztonsági szolgálat terén csendőrségi szolgálata alatt egyáltalában, de különösen a folyó évben kifejtett fáradságot nem ismerő ügybuzgósága s odaadó akaratereje és kötelesség-hűsége révén elért eredményes tevékenységéért.

Jakabovics Abraham és *Tobák Béla* cz. őrsvezetők, a borsai őrs körletében legutóbb előfordult több jelentékeny közbiztonsági zavar, — ezek között rablógyilkosság és rablás, — számos tetteseinek,

hosszabb időn át és fáradságot nem ismerő ügybuzgósággal és ésszerűséggel vezetett nyomozás folyamán eszközölt kiderítéséért.

Sütő Antal őrsvezetőnek, a közbiztonsági szolgálat terén hosszabb időn át egyáltalában, de különösen az utóbbi időben a nagylónyai őrskörletében veszedelmesen lábra kapott uzsora kiderítése és megszüntetése körül kifejtett odaadó ügybuzgósága és lankadatlan kötelesség-hűsége által elért eredményes tevékenységéért.

Papp János őrsvezető cz. őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén, csendőrségi szolgálata ideje alatt egyáltalában kifejtett ügybuzgó és eredményes tevékenységéért és különösen a sonkádi őrs körletében legutóbb előfordult több jelentékeny közbiztonsági zavar számos tetteseinek, hosszabb időn át és nehéz körülmények között, fáradságot nem ismerő ügybuzgósággal és ésszerű leleményességgel eszközölt kiderítéséért.

Molnár Sándor őrsvezető, a turczi őrs körletében 1904—5 években egy 25 tagból állott tolvajszövetkezet által elkövetett 1 rendbeli rablás és 21 rendbeli betöréses s egyéb lopás tetteseinek és az orgazdáknak kiderítése körül, hosszabb időn át és felette nehéz körülmények közt kifejtett lankadatlan ügybuzgósága és példaszerű akaraterejével párosult kötelességtudásáért.

Mészáros Mihály cz. őrsvezető és *Less Gergely* csendőr, a szinyérváraljai őrs körletében az utóbbi időben előfordult több rendbeli betöréseslopás és egy rendbeli rablás kísérlete tetteseinek kiderítése és elfogása körül, felette nehéz körülmények között és hosszabb időn át folytatott nyomozások során kifejtett kiváló ügybuzgalmuk és kötelesség-hűségükért.

Bereczki István csendőr cz. őrmester, *Kosinszky János* és *Uhlár István* cz. őrsvezető, *Németh József* csendőr cz. őrsvezető, *Foris Imre*, *Jeremiás Ödön*, *Zsapkó Demeter*, *Matuz Illés*, *Kiss György*, *Kebeles*

György és Papp János csendőr, valamint *Masikó János* csendőr cz. őrsvezető, az ungvármegyei nagyberezna-uzsoki batárszéli vasutvonal építésénél foglalkoztatva volt több ezer főnyi munkás között teljesített felette nehéz és sokoldalú közbiztonsági szolgáltatásban kifejtett lankadatlan ügybuzgóságuk és kiváló kötelesség-hűségük révén elért eredményes tevékenységükért, ezenfelül Kosinszky János cz. őrsvezető, Foris Imre, Jeremiás Ödön és Papp János csendőr, az Uzsok községben 1905. évi deczembet hó 7 én pusztított tűzvész alkalmával úgy az oltási munkálatok, mint a vagyonmentés körül tanusított férfias elszántságuk és lankadatlan ügybuzgalmukért.

Farkas Jozsef csendőr, egy lopás gyanujáért őrizet alá vett és kíséret közben öngyilkossá szándékából a Tiszába ugrott egyénnek a vízbefulás halálától, felette veszedelmes körülmények között eszközölt megmentése körül tanusított gyors elhatározása, és férfias elszántságáért.

Buftyá György csendőr cz. őrsvezető, 12 évi csendőrségi szolgálatának egész ideje alatt a közbiztonság terén kifejtett s lankadatlan ügybuzgósága és példászerű kötelességtudása révén elért eredményűs tevékenységéért.

Glodan Illés őrsvezető cz. őrmester, verpeléti őrsparancsnoki alkalmaztatásában a közbiztonsági szolgálat terén egyáltalában, de különösen az utóbbi 3 év alatt fegyszerű községben elkövetett több rendbeli lopás tetteseinak kiderítése és elfogása körül kifejtett kiválóan ügybuzgó és kötelesség-hű tevékenységéért.

Bodonovics István őrsvezető, czimzetes őrmester, azon helyes intézkedéseért, hogy a kapott felhívás daczára egy bíróválasztáshoz nem két, hanem tíz csendőrt összpontosított, továbbá mivel ugyancsak a kérdéses bíróválasztás folyama alatt az összpontosult nép között észlelt harcias hangulatot elszánt bátorsággal és körültekintéssel mérlegelte és fel-

ismerte s végre mivel a bekövetkezett fegyverhasználatkor járásparancsnokát hathatósan támogatta.

Polgár István törzsrőmester, 18 éven felüli csendőrségi szolgálati ideje alatt úgy a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett szorgalma és ügybuzgóságáért, valamint legutóbb nyolcz éven felül a szárnyirodában segédmunkási, majd számvivői minőségben való alkalmaztatásában tanusított lankadatlan szorgalma, kiváló ügybuzgósága, szakértelme és feltétlen megbízhatósága révén elért eredményes tevékenységéért.

Balogh József őrsvezető czimzetes őrmester, több gyöngyöspataki lakosnak, Horváth György ugyanottani lakos és családja ellen 1905. évi augusztus hó 15-én éjjel történt fellázadása alkalmával tanusított azon férfias, bátor és elszánt eljárásáért, mely által a meggyilkolással veszélyesen fenyegetve volt családot az égő házból — felette nehéz körülmények között — kimentette és a felbőszült néptömeg dühe elől biztonságba helyezte.

Grosz Gusztáv, Winkler Adolf őrsvezető cz. őrmesterek és *Nagy Károly I.* csendőr cz. őrsvezető, csendőrségi szolgálatuk egész ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett kiváló ügybuzgóságuk és fáradhatatlan kötelesség-hűségük által elért eredményűs tevékenységükért.

Tok István czimzetes őrsvezető, *Pánczél Mihály* csendőr czimzetes őrsvezető és *Farkas József* csendőr, beosztva a máramarosszigeti városi őrsre, az említett városban 1905. évi márczius hó 1-e óta a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett lankadatlan szorgalmuk és kötelesség-hűségük révén elért eredményűs tevékenységükért.

Fángl János őrsvezető czimzetes őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén már hosszabb idő óta folytonosan kifejtett s lankadatlan ügybuzgósága és kötelesség-hűsége által elért eredményes tevékenységéért.

Papolczi Lajos őrsvezető czimzetes őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén már hosszabb idő óta folytonosan kifejtett s lankadatlan ügybuzgóságán és odaadó kötelességűségén alapuló eredményes tevékenységeért, de különösen a legutóbbi időben a fábiánháza-i őrs körletében előfordult pénzhamisítás tetteseinek rendkívül hosszú időn át és felette nehéz körülmények között ernyedetlen szorgalommal és észszerű leleményességgel és fáradságot nem ismerő akaraterővel vezetett nyomozás folyamán eszközölt kiderítéseért.

Végh Imre czimzetes őrsvezető, a közbiztonsági szolgálat terén már hosszabb idő folytonosan, de különösen a múlt év folyamán Nagyszöllös község belterületén, a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett lankadatlan szorgalma és kötelességűsége révén elért eredményes tevékenységeért.

Jakabovics Abrahám czimzetes őrsvezető, mivel egy már majdnem teljesen megfagyott állapotban talált nőnek életre térítése czéljából alkalmazott élesztési kísérlet ügyes és czélszerű alkalmazása által az illető nőt a biztos haláltól megmentette.

Kohut László őrsvezető, tiz évet meghaladó csendőrségi szolgálatának egész ideje alatt egyáltalában és különösen az utóbbi időben a remetevasgyári őrsön parancsnoki minőségben való alkalmaztatásának ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett ügybuzgó, kötelességű és eredményes tevékenységeért.

Erdei György őrsvezető, a közbiztonsági szolgálat terén hosszabb időn át kifejtett kötelességű és eredményes tevékenységeért, nemkülönbön őrsparancsnoki minőségében őrsének kifogástalan vezetése és alárendeltjeinek helyes és czéltudatos befolyásolásáért.

Csiszár Elek őrsvezető czimzetes őrmester, alsókalocsai őrsparancsnoki alkalmaztatásának ideje alatt az 1905—1906. években a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett kötelességű és eredményes tevékenységeért.

Vincze János őrsvezető czimzetes őrmester, a tarpai őrsön parancsnoki minőségében alkalmaztatásának ideje alatt az 1905—1906. években a közbiztonsági szolgálat terén egyáltalában kifejtett kiváló szorgalma és kötelességűtudása révén elért eredményes tevékenységeért, különösen pedig egy gyilkosság tetteseinek felette nehéz és szövevényes körülmények között eszközölt kiderítése körül tanúsított példás ügybuzgalomra valló tevékenységeért.

Dózsa József őrsvezető czimzetes őrmester, 12 évi csendőrségi szolgálatának egész ideje alatt a közbiztonsági szolgálatban kifejtett ügybuzgó, kötelességű és eredményes tevékenységeért, különösen pedig a folyó évben a mikolai őrsön parancsnoki minőségben való alkalmaztatásának ideje alatt őrskörletében előfordult egy gyilkosság és egy emberölés tetteseinek felette nehéz körülmények között eszközölt kiderítése körül tanúsított lankadatlan szorgalma és észszerűséggel párosult tapintatosságáért.

Az V. számú csendőrkerületben :

Rom Mihály őrmester, a Liptó-vármegyei Szentpéter községben történt tűzvész alkalmával az élet- és vagyonmentés, nemkülönbön a tűzoltás körül tanúsított kiváló buzgalmaért.

Szélyes Mózes őrmester, a pozsonymegyei Galánta községben egy forgópisztolyal felfegyverzett közveszélyes örültnek nehéz körülmények között történt lefegyverzése és ártalmatlanná tétele alkalmával tanúsított katonás, bátor eljárása és buzgalmaért.

Zsurzs Miklós próba-csendőr, czimzetes őrsvezető és *Tyasky János* csendőr, a turóczi vármegyei Kisfalu és Felsőturcsek községben dühöngött tűzvész alkalmával, a vagyonmentés és tűzoltás körül tanúsított fáradságot nem ismerő buzgalmukért.

Stanga József csendőr, czimzetes őrsvezető és *Uher Lajos* csendőr, a komárommegyei Acs községben történt tűzvész alkalmával egy emberéletnek

a tűzhaláltól való megmentése körül tanusított bátor és elszánt magatartásukért.

Cselovszky János czimzetes őrsvezető, *Berger Sámuel* és *Pajer István* csendőr, a gömör- és kishontvármegyei Felsőbalog községben kiűtött tűzvész alkalmával az élet- és vagyonmentés és tűzoltás körül tanusított kiváló és fáradtságot nem ismerő buzgalmukért.

Hídegh József őrmester, egy nagyobb szabású bérharcz alkalmával a közbiztonság és rend fenntartása körül tanusított kiváló, fáradhatlan tevékenysége és buzgalmáért.

Óvári Miklós czimzetes őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett eredményes tevékenysége és őrsének minden tekintetbeni rendbentartásáért.

Jánoska Pál csendőr czimzetes őrsvezető és *Pál Lajos* csendőr, a közbiztonsági szolgálat terén hosszabb időn át tanusított kiváló tevékenységük és példás magaviseletükért.

Drajkó György őrsvezető, a trencsénmegyei Predmér községben kiűtött tűzvész alkalmával tanusított férfias és bátor eljárása és egy ember életének a tűzhaláltól való megmentéseért.

Höhne Vilmos czimzetes őrsvezető, egy hitvesgyilkosságnak nehéz körülmények között történt kiderítése alkalmával tanusított ernyedetlen szorgalma és kiváló buzgóságaért.

Négyesi István czimzetes őrsvezető, a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett igen ügybuzgó és eredményes működése és fáradtságot nem ismerő tevékenységeért.

A VI. számú csendőrkerületben :

Árus József czimzetes őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett és az utóbbi öt év alatt 38 büntett és vétség felderítésében, 11 egyén elfogásában és 38 egyén feljelentésében nyilvánult eredményes tevékenységeért, valamint 13 évet meg-

haladó csendőrségi szolgálata alatt minden tekintetben tanusított jó szolgálataért.

Nagy Péter őrsvezető, az 1905. évi augusztus hó 5-én Mernye községben dühöngött tűzvésznél a vagyonmentés és a tűz továbbterjedésének megállítására körül kifejtett buzgó, férfias és eredményes tevékenységeért.

Horváth István VI. czimzetes őrmester, az 1904. évi június hó 12-én Hunyadi János és neje csuzai lakosokon elkövetett gyilkossági merénylet tettesének kiderítése és elfogása körül tanusított hasznos közreműködéséért, valamint a baranyavári járásban 1904. évben előfordult pénzhamisítás tettesének szakszerű és ügyes kinyomozásáért.

Kokas Sándor, *Horváth József* járásőrmesterek, *Spisak Andras*, *Miszlai István I.*, *Hildecz János*, *Vincze Jozsef*, *Németh István V.*, *Grucics János*, *Magasi Antal* őrmesterek, — *Kapronczai Balint*, *Bertalan István*, *Hitze József*, *Könye Gábor*, *Sára Ferencz*, *Horváth Vendel*, *Nagy Lajos II.*, czimz. őrmesterek, — *Szöke István*, *Csiby István*, *Puskás András*, *Jeney János*, *Nagy Gábor*, *Bárány Mihály*, *Gelencsér Mihály* őrsvezetők, — *Pongrácz Pál*, *Fülöp István*, *Herbeck János*, *Vass Ferencz II.*, *Sári Mihály*, *Fisló János*, *Horváth Ferencz VI.*, *Deák István*, *Bedöcs János*, *Nagy Ferencz IV.*, *Eberhardt Sándor*, *Bangó Ferencz* czimz. őrsvezetők, — *Molnár Flórián*, *Villányi Imre*, *Schwartz Ferencz*, *Kettner Lőrincz*, *Heiszter István*, *Baráth Péter* csendőr, czimz. őrsvezetők, *Steinmacher Károly* és *Skrilecz János* csendőrök, a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett kiváló szorgalmuk, buzgó tevékenységük és eredményes működésükért.

Filák Ferencz cz. őrmester, a Heller József köveskálai lakoson 1905. évi április hó 2-án elkövetett szándékos emberölés tettesének gyors, ügyes és szakértelemmel vezetett nyomozással történt kiderítéseért.

Mihályi Ede csendőr, az 1905. évi december hó

30-án Felsőcsősz községben, hova a román mozgalom miatt volt vezényelve, egy patakknak jég-torlódás miatt történt kiáradása alkalmával a vagyonmentés körül tanúsított kiváló buzgalma és egy embernek veszélyes körülmények között a vízből történt kimentéséért.

Babcsák István járásörmester, *Egyházi József* cz. örsvezető, *Bus Lajos* és *Ág József* csendőr cz. örsvezetők, egy kóborczigány banda tagjainak nehéz körülmények között ügyes és szakértelemmel vezetett nyomozással történt elfogása és az általuk elkövetett gyilkosság és számos más bűncselekménynek kiderítéseért.

Kovács Sándor II. örmester, *Molnár János* I. csendőr cz. örsvezető, *Varga Ferencz* I. és *Zsiték Ferencz* csendőrök, két, fogházból megszökött veszélyes egyénnek nehéz körülmények között történt elfogása és az általuk elkövetett több rendbeli betöréses lopás és más bűncselekményeknek lankadatlan buzgalommal s kitartással öt napon át folytatott ügyes nyomozással történt kiderítéseért.

Rittlop Miklós cz. örsvezető, egy pénzhamisító szövetkezet tagjainak ügyesen, szakértelemmel s nagy buzgalommal teljesített fárszató nyomozással történt kiderítése és a bűnjelek megszerzéseért.

Krommer Alfréd József cz. örsvezető, hat évet meghaladó csendőrségi szolgálata alatt kifejttet hasznos és eredményes tevékenységeért, valamint ez idő alatt tanúsított kifogástalan magaviseleteért.

A VII. számú csendőrkerületben :

Lőrincz István cz. örmester és *Ruszu János* csendőr, egy gyilkossági eset tettesének huzamosb időn át tartó, fáradhatlan kitartással párosult nyomozás során eszközölt elfogása és az igazságszolgáltatásnak történt átadása, több más bűncselekmény kiderítése, tettesek elfogása és bűnjelek biztosítása körül szerzett érdemeikért.

Ütő Mihály cz. örsvezető, II.-od altiszt, egy 600 korona értékű sertéslopás tettesének huzamosabb időn át tartó, fáradhatlan kitartással párosult nyomozás során eszközölt elfogása, több más bűncselekmény tettesének kiderítése s a bűnjelek biztosítása körül szerzett érdemeiért és általában buzgó működése és jó magaviseleteért.

Kristóf János csendőr cz. örsvezető, 1905. évi április hó 14-én Bálicz községet és határát előntött árvíz alkalmával egy egyénnek a biztos haláltól való megmentése által tanúsított bátor magatartásáért s ez alkalommal a vagyonmentés körül kifejtett buzgó tevékenységeért, több bűncselekmény kiderítése, bűnjelek biztosítása s a tettesek elfogása körül szerzett érdemeiért.

Pap Miklós járásörmester, 22 évet meghaladó csendőrségi szolgálat ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén tanúsított kötelesség-hű, ügybuzgó és eredményes működéseért, alárendeltjei helyes és céltudatos vezetése és befolyásolásáért.

Csala Kálmán cz. örmester, 12 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén tanúsított ügybuzgó és eredményes működéseért és szárnyirodai segédmunkási minőségében kifejtett szakismerete, pontossága és lankadatlan munkásságáért.

Rakolcza József, *Kiss József*, *Illyés István*, *Lajos János*, *Sáfrán Péter* cz. örmesterek, hosszabb csendőrségi szolgálati idejük alatt a közbiztonsági szolgálat terén tanúsított kötelesség-hű, ügybuzgó és eredményes működésükért, alárendeltjeiknek helyes és céltudatos vezetése és befolyásolásaért.

Fillmann Lajos cz. örmester és *Hennig János* örsvezető, a közbiztonsági szolgálat terén tanúsított kiváló tevékenységükért, örseiknek példás rendbentartásaért és alárendeltjeiknek helyes és céltudatos befolyásolásáért.

Fischer Emil örmester, 11 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt úgy a közbiztonsági szol-

gálat terén kifejtett eredményes tevékenységeért, valamint szárny-számvivői minőségben tanúsított szaktudása és szorgalmáért, továbbá alárendeltjeinek helyes és céltudatos befolyásolásaért és vezetéseért.

Billes Janos őrmester, 12 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett tevékenységeért, őrsének kifogástalan rendbentartásáért, alárendeltjeinek helyes és céltudatos vezetéseért és befolyásolásáért és jó magaviseleteért.

Vargyas Márton cz. őrmester, 17 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett ügybuzgó és eredményteljes működéseért, alárendeltjeinek helyes és céltudatos vezetéseért és befolyásolásáért, továbbá őrsének rendbentartásáért.

Benedek Fülöp cz. őrmester, 15 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén tanúsított eredményes buzgóságáért, szorgalmáért és tevékenységeért, alárendeltjeinek helyes és céltudatos vezetéseért és befolyásolásáért és őrsének rendbentartásáért.

Mihály István cz. őrmester, 14 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett eredményes működéséért, alárendeltjeinek helyes és céltudatos vezetéseért és befolyásolásáért.

Támpa Ferencz cz. őrmester, 11 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett tevékenysége és buzgalmáért, alárendeltjei helyes és céltudatos befolyásolásáért és vezetéseért, őrsének rendbentartásáért valamint jó magaviseleteért.

Csáki Lőrincz őrsvezető, kilencz évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén tanúsított szorgalmáért, tevékenységeért és buzgóságáért; alárendeltjeinek mutatott jó példaadásáért, azok helyes és céltudatos vezetéseért és befolyásolásáért, valamint példás magaviseleteért.

Varga Ferencz cz. őrsvezető, 14 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén tanúsított buzgóságáért, tevékenységeért és szorgalmáért s mint altiszt, minden irányu képessége és használhatóságáért, továbbá jó magaviseleteért.

Biró Mihály járásőrmester, egy pénzhamisító szövetkezet üzelmeinek leleplezése, a tetteseknek buzgó, leleményes és fáradságos nyomozás során történt elfogásáért, a bűnfelek megszerzése körül kifejtett tevékenységeért, továbbá 19 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt több más bűncselekmény kiderítése körül szerzett érdemeiért, őrsének rendbentartásáért, alárendeltjeinek helyes és céltudatos befolyása és vezetéseért, valamint jó magaviseleteért.

Gohárd János járásőrmester, 18 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett tevékenységeért és buzgalmáért, alárendeltjeinek helyes és céltudatos vezetéseért és befolyásolásáért, valamint jó magaviseleteért.

Füzi András cz. őrmester, 10 lopási eset kiderítése, a tettesek kézrekerítése s a bűnjelek biztosítása körül kifejtett tevékenységeért és buzgalmáért, őrsének példás rendbentartásáért, alárendeltjeinek helyes és céltudatos vezetéseért.

Zölde Mihály cz. őrmester, egy pénzhamisító szövetkezet üzelmeinek leleplezése, a tettesek elfogása s a bűnjelek megszerzése körül kifejtett tevékenységeért, továbbá 14 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt több más bűncselekmény kiderítéseért, őrsének mintaszerű rendbentartásáért, alárendeltjei helyes és céltudatos vezetéseért és befolyásolásáért, vasszorgalmáért.

Inokai József cz. őrsvezető, 11 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén elért szép eredményeiért, járásparancsnokának hathatós támogatásáért és alárendeltjeinek helyes befolyásolásáért.

Pál Dávid cz. őrsvezető, egy gyilkossági és egy rablási bűnesetnek huzamosb időn át tartott fáradhatlan buzgósággal és kitartással eszközölt nyomozása, a tettesek elfogása és a bűnjelek megszerzése körül szerzett érdemeiért.

Ádám János csendőr, mert *Biró József* csendőrt egy nőnek a vízbefulástól történt megmentése körül hathatósan támogatta.

Molnár Ferencz törzsrőmester, 21 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt őrsparancsnoki minőségben a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett tevékenységeért és buzgalmaért s szárnysegéd-Bunkái minőségében tanusított ügybuzgalmaért, szorgalmaért és példás magaviseleteért.

Friedrich Vilmos cz. őrmester, 15 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén elért igen szép eredményeiért.

Veér Mihály cz. őrmester, 11 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén elért kiválóan szép eredményeiért, alárendeltjei helyes és czéltudatos befolyásolásáért és vezetéseért, valamint szorgalmaért és ügybuzgóságáért.

Tamási István őrsvezető, kilencz évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett eredményes működéseért, továbbá, mert 1906. évben 213 darab 20 koronás hamis papírpénz kiadásával terhelt három egyént 11 napon át tartó fázarszt nyomozás után elfogott és az igazságszolgáltatásnak átadott.

Csekme Karoly törzsrőmester, 17 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt egyrészt mint őrsparancsnok a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett tevékenységeért és buzgalmaért, másrészt mint szárnyirodai segéd munkás példás odaadással teljesített irodai működéseért és szorgalmaért.

Illyés János őrmester, 19 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett buzgalmaért és tevékenységeért,

alárendeltjei helyes és czéltudatos vezetéseért és befolyásolásáért, őrsének rendben tartásáért és példás magaviseleteért.

Kovács Geza őrsvezető és *Ambrus István* csendőr cz. őrsvezető, 13 lopási esetnek hosszas és fáradtságos nyomozása során történt kiderítéseért, a tettesek elfogása illetve feljelentéseért és a bűnjelek megszerzése körül kifejtett ügybuzgóságukért.

Pakulár György cz. őrsvezető, a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett eredményes működéseért, továbbá őrsének rendbentartásáért, alárendeltjeinek helyes és czéltudatos vezetése és befolyásolásáért.

Daniel Adolf törzsrőmester, a brassói szárnyirodában szárnyszámvivői és a segédtiszt irodában törzsszegéd munkási minőségben több évi alkalmazása alatt tanusított kiválóan kötelességű, ügybuzgó és igen eredményes működéseért, alárendeltjeinek helyes és czéltudatos vezetése és befolyásolásáért, valamint példás magatartásáért.

Salló Imre cz. őrmester, 11 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett eredményes tevékenységeért, őrsének példás rendbentartásáért, alárendeltjeinek helyes és czéltudatos vezetése és befolyásolásáért.

Szabó József járásőrmester, segédoktatói minőségben huzamosabb időn át kifejtett kiváló szorgalmaért és eredményes működéseért, továbbá mert parancsnokát hathatósan támogatta.

Kiss János és *Mihály Elek* cz. őrmesterek, segédoktatói minőségben huzamosabb időn át kifejtett kiváló szorgalmukért és eredményes működésükért.

Józsa Sándor cz. őrmester, 11 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett szorgalmaért és tevékenységeért, továbbá őrsének kifogástalan rendbentartásáért, alárendeltjeinek helyes és czéltudatos vezetése és befolyásolásáért, valamint jó magaviseleteért.

V. A csendőrkerületi parancsnokságok által nyilvánosan megdícsértettek:

Az I. számú csendőrkerületben.

Veres János cz. őrsvezető, *Ágoston János* cz. őrmester, *Török Ferencz* csendőr cz. őrsvezető, *Sipos Sándor* és *Virág János* csendőr, *Gyurka Mihály* csendőr, cz. őrsvezető, *Turcsa Lukács*, *Gazdagán László*, *Bathori Janos* csendőr cz. őrsvezető és *Murányi Sándor* csendőr egy gyilkosság felderítése s a tettesek kézrekerítésében való buzgó közreműködésükért.

Márk Ilyés és *Pál István* I. csendőr cz. őrsvezető, egy marhalopás kiderítése alkalmával tanusított kiváló működésükért.

Vénig Sándor és *Magyar Ferencz* csendőrök, többrendbeli lopás kiderítése alkalmával tanusított eredményes közreműködésükért.

Bertalan Sándor, *Szalai István* cz. őrmester, *Depner János*, *Lőrincz Mihály* őrsvezető és *Káddi József* cz. őrsvezető, 10 éven felüli csendőrségi szolgálatuk alatt tanusított mindenirányu előnyös működésükért.

Lőrincz István cz. őrmester, *Bozó János* és *Lola László* cz. őrsvezetők, 10 éven felüli csendőrségi szolgálatuk alatt tanusított kötelességű és eredményes működésükért.

Lőrincz István cz. őrmester és *Madák János* csendőr, vizáradás alkalmával tanusított kiváló tevékenységükért.

Orbán Elek cz. őrmester, *Nagy Imre*, *Hunyadi István*, *Barta Ferencz*, *Ilyés Fülöp* és *Major Tivadar* cz. őrmester, *Józsa Kálmán*, *Antal Mihály* őrsvezető, *László Ferencz*, *Fazekas Imre* cz. őrsvezető, *Szűcs Lajos* és *Márton Ferencz* csendőr cz. őrsvezető, 10 éven felüli csendőrségi szolgálatuk alatt tanusított minden irányu kötelességű működésükért.

Kacsó János cz. őrmester, 10 éven felüli csendőr-

ségi szolgálata alatt tanusított kötelességű és eredményes működéséért.

Nágy Lajos cz. őrsvezető, *Veres Miklós* csendőr és *Szűcs Dénes* próbacsendőr, egy gyilkosság felderítése s a tettes elfogásáért.

Péter Ferencz III. csendőr cz. őrsvezető, 10 évet meghaladó csendőrségi szolgálata alatt tanusított kötelességű és odaadó működéséért.

Dávid Lukács csendőr cz. őrsvezető és *Zöld István* csendőr, egy mérgezési eset alkalmával gyorsan és sikeresen alkalmazott segély nyújtásáért.

Sánku István cz. őrmester, *Antal Mihály* csendőr cz. őrsvezető, *Szász András* csendőr, és *Kósza Ven-czel* próbacsendőr, egy tűzvész alkalmával tanusított kiváló működésükért.

Kozma Dénes, *Koroján János* csendőr cz. őrsvezető és *Zsigmond Péter* csendőr, két rendbeli rablás és emberölés tetteseinek kinyomozása és elfogásáért.

Rákosi Gy. *Zsigmond* csendőr, egy gyilkosság tetteseinek kiderítése és elfogása körül kifejtett eredményes tevékenységéért.

A II. számú csendőrkerületben:

Petőfi Mihály, *Kormányos György*, *Kovács István*, *Biró János* és *Bacsó Mihály* csendőrök, egy veszélyes tolvajsözötközlet tagjainak leleplezése és elfogása körül tanusított tevékenységükért.

Erdélyi László őrsvezető, *Varga András* és *Szőke Mihály* csendőr cz. őrsvezetők, a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett eredményes tevékenységükért.

László Gergely őrsvezető, *Varga Lajos* cz. őrsvezető, *Vas János*, *Schuller János* csendőr cz. őrsvezető, *Albert Gergely*, *Bognár János*, *Radováncevsz Milivoj*, *Czapár Mihály*, *Kovács Lajos*, *Basics Ferencz*, *Simon László* és *Kiss Dénes* csendőrök, egy fellázadt tömegnek erélyes fellépésükkel történt lecsillapítása körül tanusított hathatós támogatásukért.

Keszity Vazul cz. örsvezető, *Bulyevity Milán* és *Orbán István* csendőrök, egy tolvajbandának 679 órán át tartó nyomozás során eszközölt elfogása és az igazságszolgáltatásnak történt átadása körül tanusított hathatós támogatásukért.

Kiss György csendőr, mert járőrvezetőjét egy tűzeset alkalmával hathatósan támogatta.

Molnár József cz. örsvezető, *Mihály Vilmos* csendőr cz. örsvezető és *Bancsi Ferenc* csendőr, egy lótolvaj szövetkezet tagjainak kézrekerítése és elfogása körül tanusított hathatós közreműködésükért.

Rusz Lipót járásörmester, *Tallós Sándor*, *Rössler Ede*, *Kumi József* és *Galambos Márton* cz. örmesterek, *Béres József*, *Tormási Sándor* örsvezető, *Szöcs József* cz. örsvezető, *Kincses Gábor* és *Vilovszki Zdravko* csendőr cz. örsvezető, a közbiztonsági szolgálat terén huzamosabb időn át kifejtett tevékenységükért.

Bartha József járásörmester, *Popa Emánuel* cz. örmester, *Wagner Richárd* csendőr cz. örsvezető, *Kriszta József*, *Kapás Mátyas* csendőrök, egy rablógyilkosság tettesének elfogása és a bíróságnak átadása körül kifejtett tevékenységükért.

Mészáros Mihály és *Tánczos Sándor* csendőrök, egy templomfosztogató és pénzhamisító banda tagjainak, nem különben egy gyilkosság tettesének elfogása és átadása körül kifejtett tevékenységükért.

Butkovics Sándor csendőr, 1. egy erdei tüzesetnél tanusított tevékenységéért, 2. egy árvíz alkalmával egy egyénnek a biztos haláltól való megmentése és több bűncselekménynek kiderítése körül kifejtett tevékenységéért.

A III. számú csendőrkerületben:

Moosmann Béla csendőr cz. örmester, *Budaházi Imre*, *Hagymási Imre*, *Gaazi János*, *Kiss Menyhért* és *Nagy Imre* csendőrök, mivel a Tuzsér-mándoki útvonalon igen ügyesen színlelt postarablás tettesé-

nek *Kotán Imre* postakocsis és hozzátartozói személyében való kinyomozása körül járásparancsnokukat hathatósan s teljes odaadással támogatták.

Juhász István csendőr cz. örsvezető és *Takács Pál* csendőr, mivel a hajdunánási örs körletében napirenden volt lopások, betörések és egyéb büntetendő cselekmények tettesének kinyomozása és kézrekerítése körül járőrvezető örsparancsnokukat hathatósan támogatták.

Szilvka Mihály csendőr, mivel az 1905. évi április hó 14-én a gyürei postahivatal kárára 287 korona 03 fillér kárértékben elkövetett betöréses lopás kiderítésénél járőrvezető örsparancsnokát hathatósan támogatta.

Vigvári Imre cz. örmester, *Cseh János* cz. örsvezető, *Lehner Imre*, *Nyakó Imre* és *II. Nagy Imre* csendőrök, mivel a Papfalva község határában kiütött erdőéges alkalmával a tűz tovább terjedésének megakadályozása és a lakosság kirendelése, valamint az oltás körül fáradságot nem ismerő buzgalmat és kitartást tanusítottak.

Szűcs Balázs és *Galambos Mihály* csendőrök, mivel az 1905. évi augusztus hó 9-én Kótaj község határában levő Tóth Miklós-féle tanyán kiütött tűzvesz alkalmával a tűz oltása körül fáradságot nem ismerő tevékenységgel és kiváló buzgalommal segédkeztek s gyors intézkedéseikkel a nagyobb kárnak és veszélynek elejét vették.

Kisaszondi Lajos és *Tóth Lajos* csendőrök, mivel a Bodnár Lajos gyapolyi vasuti váltóór gyilkosának kinyomozása körül járőrvezető örsparancsnokukat hathatósan támogatták.

Marton János, *Miklós János* és *Blázs János* csendőrök, mivel az ifj. Wesselényi Miklós báró hadadi lakos kárára annak cselédei által több száz korona kárértékben elkövetett lopás tettesének kiderítése és az ellopott tárgyak nagy részének előkerítése körül járőrvezető örsparancsnokukat hathatósan támogatták.

Büki Gábor csendőr cz. őrsvezető és *Varga József* csendőr, mivel az 1904. év őszén Hajdusoboszlón betörés útján elkövetett számos lopás tetteseinek kiderítésénél és a bűnjelek kézrekerítésénél járőrvezetőjüket hathatósan és odaadó buzgalommal támogatták.

A IV. számú csendőrkerületben :

Miske Zsigmond járásörmester és *Csúpek Péter* csendőr, egy szekér elé fogott, megbokrosodott két lónak feltartóztatása és megfékezése körül tanusított férfias bátorságuk és merész elszántságukért.

Sarkadi Sándor őrsvezető cz. örmester a közbiztonsági szolgálat terén hosszabb idő óta kifejtett kiváló szorgalma és ügybuzgósága révén elért eredményes működéséért.

Baller Miksa járásörmester, *Popovics János*, *Szabó Mihály* csendőr cz. őrsvezető, *Papp János*, *Harasztej György* és *Tomován László* csendőrök, mivel egy tűzvész alkalmával szakadatlanul 24 órán át lankadatlan ügybuzgóságot és kiváló akaraterővel párosult kötelességűséget és tevékenységet kifejtve, a tűz továbbterjedését megakadályozták.

Lippai Károly csendőr, mivel egy öngyilkossági szándékkal vízbe ugrott és már majdnem megfúlt nő megmentésével foglalkozott járőrvezetőjét kiváló odaadással és ügybuzgósággal támogatva, a nő megmentéséhez és életre térítéséhez jelentékeny részben hozzájárult.

Dósa József őrsvezető cz. örmester, a közbiztonsági szolgálat terén hosszabb idő óta tanusított eredményes működéséért s különösen a mikolai örskörletben legutóbb nagy mérvben lábrakapott méhmagzat elhajtási üzelmek megszüntetése körül tanusított kiváló ügybuzgóságáért.

Losonci Sándor cz. őrsvezető, a közbiztonsági szolgálat terén egyáltalában, de különösen a nagy

bányai örs körletében az utóbbi időben nagy mérvben lábra kapott uzsora-vétségek felderítése és megszüntetése körül kifejtett kiválóan ügybuzgó és eredményes tevékenységeért.

Zauberer Jeremiás őrsvezető és *Papp László* csendőr, mivel egy halált okozott és még egy másik súlyos testi sértés tetteseit, hosszabb időn át és nehéz körülmények között lankadatlan szorgalommal párosult tapintatossággal és észszerű ügyességgel vezetett nyomozás folyamán kiderítették és elfogták.

Kimpán Demeter és *Iványuk György* csendőrök, mivel egy halált okozott és még egy másik súlyos testi sértés ügyében, hosszabb időn át és nehéz körülmények között vezetett nyomozás folyamán járőrvezetőjüket fáradságot nem ismerő szorgalommal és ügybuzgósággal támogatva, a tettesek kiderítéséhez és elfogásához jelentékeny részben hozzájárultak.

Papp János, *Mészáros Gábor* és *Iváncsik András* csendőrök, mivel a borsai örs körletében legutóbb előfordult több jelentékeny közbiztonsági zavar ügyében vezetett nagyobb szabású nyomozások alkalmával járőrvezetőjüket kitartó szorgalommal és kötelességtudással támogatva, az eredmény eléréséhez jelentékeny részben hozzájárultak.

Szabó Ignác csendőr, mivel a nagylányai örs körletében az utóbbi időben veszedelmes lábra kapott uzsora kiderítése és megszüntetése körül teljesített szolgálatok alkalmával járőrvezetőjét odaadó ügybuzgósággal és kötelességgel támogatva, az eredmény eléréséhez jelentékeny részben hozzájárult.

Mészáros József csendőr, mivel a turesi örs körletében 1904—5. években egy 25 tagból állott tolvajszövetkezet által elkövetett egy rendbeli rablás s 25 rendbeli betörés és egyéb lopás ügyében hosszabb időn át és igen nehéz körülmények között vezetett nyomozás folyamán járőrvezetőjét lankadatlan ügybuzgósággal és példászerű kötelességtudással

támogatva, az eredmény eléréséhez jelentékeny részben hozzájárult.

Petrás András, Lengyel Gyula, Török Imre, Pécsi Sándor örsvezető cz. őrmesterek, *Szalai József, Kiska Pál, Erős Imre, Szász György, Hugyecz János* cz. örsvezetők, *Huber István, Szöllösi András* csendőr cz. örsvezetők, *Kupcsik János, Kovács István, Vágási Sámuel, Csákány János, Szirák István, Hadrányi János* csendőrök, az ungvármegyei nagybereznauzoki határszéli vasutvonal építésénél foglalkoztatva volt több ezer főnyi munkás között teljesített feleltes terhes és sokoldalú közbiztonsági szolgálatban egész kifejtett lankadatlan szorgalmuk és kötelesség-hűségükért.

Kozán Tivadar csendőr cz. örsvezető, *Kocsó Imre, Magyar András, Brindzej Demeter és Kiss József* csendőrök, csendőrségi szolgálatuk egész ideje alatt a közbiztonság terén kifejtett lankadatlan szorgalmuk és eredményes tevékenységükért.

Horváth Mihály örsvezető cz. őrmester, egy égő házba szorult beteg embernek életveszélyes helyzetéből eszközölt kimentése alkalmából tanúsított kötelesség-hű tevékenységéért.

Bihun László cz. örsvezető, *Bandura József* csendőr cz. örsvezető, *Rozman János* és *Zsegora József* próba csendőr cz. örsvezető, *Végh János* cz. örsvezető, *Bakk János* próba csendőr, egy bíróválasztás alkalmával a felzendült és ellenszegülő néptömeggel szemben alkalmazott löfegyverhasználatnál tanúsított higgadt önmérsékletük és férfias bátorságukért.

Zauberer Jeremiás örsvezető cz. őrmester, közel kilencz évi csendőrségi szolgálatának egész ideje alatt a közbiztonság terén kifejtett lankadatlan szorgalmán és ügybuzgóságán alapuló eredményes tevékenységéért.

Rednik Péter csendőr cz. örsvezető, hét évet megközelítő csendőrségi szolgálatának egész ideje alatt a közbiztonság terén kifejtett lankadatlan szorgalmán és ügybuzgóságán alapuló eredményes tevékenységéért.

Friedman Sámuel örsvezető, *Mich László* csendőr cz. örsvezető, *Kerekes Tivadar* és *Orgics Péter* csendőr, cz. örsvezető, a Majszin községben az 1904. év folyamán elkövetett több rendbeli lopás tetteseinek kiderítése körül kifejtett lankadatlan szorgalmuk és kiváló kötelesség-hűségükért.

Pál Péter j. őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén már 1895. év óta különböző alkalmaztatásaiiban kifejtett ügybuzgó, kötelesség-hű és eredményes tevékenységéért.

Zétényi Imre és *Poschner Ferencz* cz. örsvezetők, *Roszoly László* csendőr cz. örsvezető, a Beregszász városban mult év folyamán előfordult számos közbiztonsági zavar tetteseinek kiderítése körül tanúsított fáradhatatlan ügybuzgóságuk és példászerű kötelességtudásukért.

Biró László és *Ruszkai Ferencz* csendőrök, a Gnédza községben mult évben egy négy tagból állott tolvajszövetkezet által elkövetett tíz rendbeli lopás és egy nagyobb mérvű vagyonrongálási eset tetteseinek kézrekerítése és elfogása körül kifejtett fáradságot nem ismerő ügybuzgóságuk és példászerű kötelesség hűségükért.

Pálffy Imre cz. örsvezető, ugy helyettes őrsparancsnoki minőségben a közbiztonsági szolgálat terén, mint irodai alkalmaztatásában is tanúsított ernyedetlen ügybuzgósága és kötelességtudásáért.

Bobula Péter örsvezető cz. őrmester, *Manórik Gyula* és *Papp Árzén* cz. örsvezetők, a Munkács város belterületén teljesített közbiztonsági szolgálat folyamán, a mult évben előfordult több — többé-kevésbé jelentékeny — közbiztonsági zavar tetteseinek kiderítése körül kifejtett ernyedetlen szorgalmuk és kiváló kötelességtudásukért.

Szabó József csendőr cz. örsvezető, a nagyszöllösi örsön a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett lankadatlan szorgalma és odaadó kötelesség-hűsége révén elért eredményes tevékenységéért.

Csizmár János csendőr, mivel egy már majdnem

teljesen megfagyott állapotban talált nőnek életre térítése céljából alkalmazott élesztési kísérlet végrehajtásában járőrvezetőjét hadhatósan támogatta, mi által jelentékeny mérvben hozzájárult az illető nő életének megmentéséhez.

Dómahídi Andráis j. őrmester és *Pák István* cz. őrsvezető, mivel a szatmárvármegyei Gyéres községben 1905. évi szeptember hó 11-én kiütött tűzvész alkalmával az oltás körül lankadatlan szorgalommal és kiváló erélyességgel közreműködven, a tűz továbbterjedését megakadályozták s ez által az említett községet a máskülönbön végzetessé válhatott veszedelemtől és elpusztulásától megmentették.

Elek József csendőr cz. őrmester, *Juhos István*, *Lyachovics György* csendőrök, *Klein József* csendőr cz. őrsvezető és *Tóth István* csendőr, a Bártfafürdőhelyen, folyó évi augusztus hó 4-én keletkezett vizár veszedelmének elhárítása, illetve az ez által veszélyeztetve volt fürdővendégek biztonságba helyezése körül tanúsított kiválóan odaadó, ügybuzgó és férfias elszántságra valló tevékenységükért.

Hubel Pál őrsvezető cz. őrmester, kilencz évét megközelítő, *Mayer Ferencz* cz. őrsvezető, nyolcz évét megközelítő, *Mecséri Bertalan* cz. őrsvezető, öt évét megközelítő, *Végh József* csendőr cz. őrsvezető, három éven felüli és *Szteczunics László* csendőr, négy éven felüli csendőrségi szolgálatának egész ideje alatt a közbiztonság terén kifejtett ügybuzgó, kötelességű és eredményes tevékenységeért.

Csáknády János csendőr, azon helyes és gyors elhatározással alkalmazott eljárásáért, hogy egy elszabadult és a szántóföldeken veszedelmesen és féktelenül toporzékoló tenyészbikát, a midőn az, az azt a községbe visszahajtani megkísérlett mezőőrt maga alá teperte s már majdnem megölte, egy jól irányzott lövéssel leterítette s ez által a mezőőrt a biztos haláltól megmentette.

Hrehircsek János csendőr, öt éven felüli csendőrségi szolgálatának egész ideje alatt a közbiztonság

terén folytonosan kifejtett odaadó ügybuzgósága, lankadatlan szorgalma és eredményes tevékenységeért.

Nagy Ambrus őrsvezető cz. őrmester, a közbiztonsági szolgálat terén hosszabb időn át kifejtett lankadatlan szorgalma, kiváló kötelességűsége és eredményes tevékenységeért, valamint őrsének mintaszertű rendben tartása, alárendeltjeinek helyes és céltudatos befolyásolásáért.

Barkóczi János csendőr a közbiztonsági szolgálat terén az 1902—1906. években kifejtett lankadatlan szorgalma és példaszertű kötelességűségeért.

Újvárosi Lajos csendőr cz. őrsvezető, egy tüzeset alkalmával egy a vész továbbterjedésének meggátolása, mint a vagyonmentés körül kifejtett odaadó és fűrészságot nem ismerő ténykedéséért.

Lidák Ferencz, *Kerekes István* és *Fáczán Mihály* csendőrök, mivel a mikolai őrs körletében az 1906. év folyamán előfordult több jelentékeny közbiztonsági zavar ügyében vezetett nyomozások folyamán őrsparancsnokukat lankadatlan szorgalommal és kiváló kötelességűtudással támogatva, ez által az eredmény eléréséhez jelentékeny részben hozzájárultak.

Az V. számú csendőr-kerületben :

Kovács Elek őrsvezető, egy tűzvész alkalmával a tűzoltás és vagyonmentés körül tanúsított buzgalmaért.

Varga László cz. őrsvezető és *Suhász Vendel* csendőr, egy tűzvész alkalmával a vagyonmentés és tűzoltás körül tanúsított buzgalmaért.

Jurák István csendőr, egy tűzvész alkalmával a vagyonmentés és tűzoltás körül tanúsított buzgalmaért.

Kemény Gyula és *Dénes Péter* csendőrök, egy rablógyilkosság tetteseinek kinyomozása alkalmával tanúsított buzgó és kitartó közreműködésükért.

Halka István cz. őrsvezető, *Szabó János III.* és

Szkalcsky Mihály csendőr ez. őrsvezetők, valamint *Molnár Andras, Viola Antal, Tanczer József* és *Honyecz Lajos* csendőrök, egy alkalommal mezőgazdasági cselédeknek bérharca alkalmával, a közbiztonság és rend fentartása körül tanusított hathatós és buzgó közreműködésükért.

A VI. számú csendőrkerületben :

Zrim János csendőr, az 1904. évi június hó 12-én Hunyadi János és neje csuzai lakoson elkövetett gyilkossági merénylet tettesének kiderítése alkalmával tanusított eredményes közreműködéséért.

Tóth Ferencz II., Jakab Máté, Sütő Jakab járás-örmesterek, *Tremmel János, Szabó János I., Nagy György, Szitár József, Rudolf Richárd, Novák István* ez. örmesterek, *Dömötör Sándor, László Dániel, Czelter Mihály, Molnár Ferencz I.* őrsvezetők, *Sághi Mihály, Csahók Ferencz, Takács János I.* ez. őrsvezetők, *Vargu Pál, Marton Vincze, Sipos István, Leitold János, Hertelendi József* csendőr ez. őrsvezetők, *Biró Sándor, Pálus József, Gücse József II., Csontos Antal, Juhász János, Hegedűs János II.* és *Sárkány Dénes* csendőrök, a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett hasznos és eredményes tevékenységükért.

Miklós József csendőr ez. őrsvezető, a Heller József köveskállai lakoson 1905. évi április hó 2-án elkövetett szándékos emberölés tettesének kinyomozásánál tanusított eredményes közreműködéséért.

Lakics János csendőr, egy patakknak hirtelen megáradása alkalmával a vagyonmentés körül kifejtett hasznos tevékenységéért.

Simon József I. és *Kovács Sándor III.* csendőrök, az Iváncz községben 1906. évi márczius hó 11-én dühöngött tüzvésznel úgy az ember élet biztonsága, mint a vagyonmentés, de különösen a tűz terjedésének meggátlása körül kifejtett fáradságot nem ismerő hasznos tevékenységükért.

Orbán András őrsvezető és *Jabuka Imre* ez. őrsvezető, egy négy rendbeli lopást elkövetett rovott multu egyénnek ügyesen s helyesen vezetett nyomozással rövid idő alatt történt elfogásáért.

A VII. számú csendőrkerületben :

Nagy Béla főhadnagy, mint az 1905. évben Temesváron felállitva volt lovas táborig csendőr-tanfolyam parancsnoka, ezen minőségében kifejtett tevékenységéért.

Butkovics Sándor csendőr, mivel 1905. év folyamán több bűncselekmény kiderítése, a bűnjelek biztosítása s a tettesek elfogása körül járőrvezetőjét hathatósan támogatta.

Laczkovics István ez. örmester, a közbiztonsági szolgálat terén 12 éven át tanusított buzgó és eredményes működéséért.

Pongrácz Lajos és *Szabó Károly* csendőrök, mivel több lopási eset kiderítésében a tettesek elfogása és a bűnjelek biztosítása körül járőrvezetőjüket hathatósan támogatták.

Fehér András ez. őrsvezető és *Szöke Elek* csendőr, mert egy rablási és gyilkossági esetnek kiderítése, a bűnjelek biztosítása és a tettesek elfogása körül járőrvezetőjüket hathatósan támogatták.

Vegyes közlemények.

A nyomozás elmélete.

Irta: Némethy Ferencz csendőrszázados.

I. A megelőző szolgálat.

A csendőrnek általában véve kiváló érdeméül szolgál, ha ébersége és tevékenysége által mindenféle törvénysértést megátolni képes, mert az elkövetett bűncselekményt csak a legkritikább esetekben lehet jóvá tenni, illetve annak káros következményeit elhárítani, a sértettnek pedig vajmi kevés elégtétele van abból, ha a törvénysértő a megsértett jogrendért lakolna is.

A fentiek szerint a bűncselekményeknek megelőzése a csendőrség éber őrködésében és tevékeny működésében találja biztosítékát.

Az *«éber őrködés»* fogalmának magyarázatául a következők szolgáljanak:

Valamely őrskörlet annál jobban van felügyelve, minél behatóbban és czéltudatosabban történik annak portyázása.

És ez természetes is, mert a csendőr csak szolgálatban észlelhet oly jelenségeket, melyekből a közbiztonságra kár vagy veszély hárulhat és intézkedhetik, hogy ezeknek eleje vétessék; a szolgálat tartama alatt ismerkedhetik meg azon személyekkel, kik egyrészt a közbátorságra ártalmasak, másrészt azokkal is, kik neki a gonosztevőkkel folytatott harcában segélyére lehetnek és teljesítheti mindazon teendőket, melyek a törvénysértések megakadályozását illetőleg a *«Csendőrségi szolgálati utasítás»* 46. §-ában részére előírva vannak.

A czéltudatos működés egyik fontos biztosítékát a jól szerkesztett *«Őrjáratok beosztás»*-ban találja, melynek elkészítésénél figyelmet kellett fordítani

arra, hogy oly községek vagy területek, melyek a közbiztonságra veszélyes elemektől sűrűbben lakotnak, látogattatnak, vagy pedig a hol közbiztonsági zavarok gyakrabban fordulnak elő, behatóbban és gyakrabban portyáztassanak és épp ezért kell az őrjáratok beosztását a mindenkori viszonyokhoz alkalmazni és azokhoz képest megváltoztatni.

A csendőr a büntetendő cselekményeket csak úgy lesz képes megelőzni, ha az azokat előidéző okokat felismerni és czéltudatosan intézkedésekkel a bűncselekmények elkövetését idejekorán megátolni tudja.

Ezen czélból a csendőrnek mindig kutatnia kell oly jelenségek után, melyek közbiztonsági szempontból a bűn csiráit magukban foglalják és a hosszas gyakorlat ki fogja érzékét is fejleszteni a bajok felismerését illetőleg, akárcsak a jó orvosét, ki helyes diagnózissal veszi elejét a betegség elharpódzásának.

A megelőző vizsgálat egyik fontos kelléke a *megfigyelés*, melyet a csendőr vagy

a) önmaga végez, avagy

b) mások által végeztet.

A csendőr által eszközözendő megfigyeléseknek ki kell terjedniök:

1. a gondatlanság vagy vétkes mulasztásból eredő azon veszélyekre, melyeket törvényeink és törvényhatóságaink az élet- és vagyónbiztonság érdekében tiltanak és büntetnek.

A törvényeinkben és a hatósági szabályrendeletekben foglalt praeventív intézkedéseknek ismertetése nem tartozik ezen tanulmány keretébe, annyival kevésbé, mert igen sok oly törvény és szabályrendelet létezik, melyek praeventív intézkedéseket tartalmaznak és melyeknek ellenőrzése a csendőrség szolgálati kötelmeit képezi.

Ezeknek ismeretét a csendőrtől meg kell követelni, mert ezeknek végrehajtása hivatali kötelessége.

2. A törvények és szabályrendeletek praeventív

rendelkezései betartásának ellenőrzésén kívül a csendőrnek a büntetendő cselekmények elkövetésére hajlammal bírótak szakadatlan megfigyelésben kell részesítenie.

A követelmény e tekintetben az, hogy a megfigyelés az érdekeltre nézve észrevétlenül történjek, továbbá hogy az zaklatással ne fajúljon, a mi különben az előbbi követelmény folyománya.

Itt mindjárt azon kérdés nyomul előtérbe, hogy kiket kell a csendőrnek állandóan megfigyelni és hogy ez hogyan történjék?

A felelet erre az:

Állandóan felügyelendők és szem előtt tartandók mindazon személyek, kikről jellemüknél, gonosz indulataiknál vagy más körülménynél fogva, büntetendő cselekmény elkövetését feltételezni lehet.

Ezek közé tartoznak első sorban:

a) a közártalmiak vagyis oly rovott előéletűek, kik lopás, rablás, csalás, orgazdaság, sikkasztás, gyilkosság stb. miatt már fenytve voltak, de a kiállott büntetés daczára sem javultak meg, hanem a bűnben megrögzöttek, valamint a társadalmi rend esküdt ellenségei, minők p. o. az anarkisták, a czi-gányok stb., valamint mindazok, kik rendőri felügyelet alá vannak helyezve, vagy az országból avagy annak egyes helyeiről kitiltattak;

b) a gyanús egyének, vagyis azok, kik jogerős itéllettel elítélve nem voltak ugyan, de vizsgálat alatt állottak és csakis elegendő bizonyítékok hiányában mentettek fel; továbbá azok is, kikről valamely büntetendő cselekmény elkövetése alaposan feltételezhető, illetve vélelmezhető, de a kik oly nagy ügyességgel és furfanggal leplezik gonosz tetteiket, hogy azt reájuk bizonyítani nem lehet, bár a közvélemény is gazembereknek tartja őket.

Ezen személyeknek a csendőr általi megfigyelése történhetik:

- a) közvetlenül és
- b) közvetve.

A közvetlenül eszközözendő megfigyelés egyik módja a les- (figyelő) állás, melyre nézve a «Szolgálati Utasítás» 47. §-a és az «Általános szolgálati határozványok» VII. fejezet 14. pontja tartalmaz intézkedéseket.

A lesállást a nap bármely szakában, de főleg éjnek idején, az ellenőrzendő egész háza tájékán vagy más alkalmas oly helyen kell tartani, hol a csendőr mindent láthat, de őt ne lássa senki.

A lesállás adott körülmények közt azért szükséges, mert a gonoszra hajlazoó akkor indulhat el hazulról valamely bűnös vállalkozás végrehajtására vagy érkezhetik vissza zsákmánnyal megrakodva, mely többi esetben tetten érhető.

Lesállás alkalmával győződhetik meg továbbá a csendőr, hogy idegen emberek tartózkodnak-e a szemmel kísért egyén lakásán, mit művel és általában kikkel érintkezik ez.

Hogy a csendőr az általa megfigyelt egyén mindennemű viszonyairól teljes tájékozást nyerjen, igyekeznie kell mindennemű személyi és vagyoni viszonyait, tehát vagyoni állását, erkölcsi és jellemtulajdonságait, szokásait, valamint összeköttetéseit (rokonait, barátait) is kipuhatólni, hogy ekkép a megfigyelt érdekköre előtte ismeretes legyen, utóbbi azért is, mert a bűntárs, a bűnsegéd többnyire ezen érdekkörben keresendő.

A megfigyelendő személyi és vagyoni viszonyaira vonatkozó adatok részint a hatóságoktól (községi előljáróság), részint magánosoktól szerzendő be, de mindig föltűnés nélkül, tehát akként, hogy erről a megfigyelendő tudomást ne szerezzen, mert ha gyanuja felébred, módjában áll a megfigyelés eredményét meghiusítani.

Ezen adatokat lankadatlan kitartással kell összegyűjteni és gondosan kiegészítve, nyilvántartani.

Mintán pedig a csendőr nincs abban a helyzetben, hogy mindig sarkában legyen a megfigyelendőnek, iparkodnia kell oly megbízható egyéneket szerezni,

lehetőleg a szomszédok közül, kik távollétében a megfigyelést folytatják és erről neki alkalmilag beszámolnak.

A csendőrnek minden ténykedésével oda kell hatni, hogy önmaga iránt bizalmat keltsen és akkor szép szóval, barátsággal sokat elérhet.

II. Az előnyomozat.

A nyomozás beáll akkor, ha a büntetendő cselekmény már elkövetetett és célja:

- a) a tettes személyét megállapítani és kézrekeríteni;
- b) a tett elkövetését a gyanúsítottra rábizonyítani.

Mindkettő úgy a büntető jogszolgáltatás, mint a közönség érdekében egyaránt fontos és egymással szoros kapcsolatban áll.

Itt mindenekelőtt felelőtjük, hogy a sikeres nyomozás egyik főfeltétele: *a nyomozás gyorsasága.*

Minél rövidebb idő alatt ér el a csendőr a helyszínére, annál több kilátása van, hogy azt változatlan állapotban felfalálja. Néhány nap elegendő arra, hogy a legfontosabb nyomok elenyésszenek és hogy ott akár szándékosan, akár tudatlanságból oly változások eszközöltesenek, melyek a valódi tényálladék felderítését megnehezítik vagy egyenesen lehetetlenné teszik.

A tulajdonképeni nyomozást megelőzi annak megállapítása, vajjon tényleg forog-e fenn büntetendő cselekmény tényálladéka vagy sem?

Ugyanis sokszor előfordul, hogy valamely büntetendő cselekmény elkövetése pusztá koholmány és célja a közbiztonsági közegek félrevezetése. Így pl. megtörtént, hogy az, a ki a gondjaira bízott pénzt elkártyázta, elmullata, azzal áll elő, hogy a pénzt tőle ellopták, elrabolták stb.

Büntetendő cselekmény előfordulta esetén megállapítandó továbbá, hogy mi történt, hol történt, minő eszközök által lett a bűncselekmény elkövetve, miért, hogyan és mikor?

És ezzel elérkeztünk az előnyomozat egyik legfontosabb lépcsőjéhez, a *helyszíni szemléhez*, mert ezen kérdésre a feleletet a helyszínének tüzetes megvizsgálása adja meg.

A helyszíni szemle célja egyrészt a tárgyi tényálladék megállapítása, másrészt a nyomozáshoz szükséges adatok összegyűjtése és biztosítása.

A helyszíni szemlének megejtése a nyomozó cselekmények sorozatában főfontossággal bír és sokszor egyedüli módja lévén a valódi tényálladék felderítésének, ugyanazért azt tervszerűleg, mindenre kiterjedő részletességgel és alaposággal kell foganatosítani és ügyelni arra, hogy semminemű jelenség, mely a helyes nyom felfedezésére vezethetne, a kutató figyelmét el ne kerülje, szem előtt tartván, hogy nemcsak a nyomozatnak, hanem sokszor az ezt követő bírói vizsgálatnak sorsa is csak szakértelemmel megejtett helyszíni szemle felvételétől van függővé téve.

Főbenjáró esetekben gondoskodnia kell a csendőrnek, hogy a bíróság kiszállásáig a helyszíne elzárassék, mely célra, ha ezt elfoglaltságánál fogva maga nem tehetné, megbízható örök kiállítására iránt a községi előjáróságot kell megkeresnie.

A tárgyi tényálladék megállapításánál súly fektetendő arra, hogy mi történt és hogy a büntetendő cselekmény végrehajtott vagy csak megkíséreltetett-e, nem csak azért, mert sok büntetendő cselekmény kísérlete nem esik büntetés alá, hanem oly esetekben, midőn az büntetettik is, lényeges a büntetés kiszabására nézve annak megállapítása, vajjon a megkezdett büntetendő cselekmény befejeztetett vagy csak a kísérlet stádiumában maradt-e?

A bűncselekmény elkövetésének helye (hol történt) a nyomozásnál sokszor döntő szerepet játszik, mert ebből is több fontos körülményre lehet következtetni, nevezetesen, hogy a tettes a helyi viszonyokat ismerte-e vagy sem, nem-e maga a káros követhette el a tettet stb., a mi a nyomozás kiinduló pontjára elhatározó befolyású lehet.

A tettesek által munkájuk közben visszahagyott nyomok adják meg a feleletet arra, hogy minő eszközök használtatnak és általában véve hogy lett a kérdéses bűncselekmény végrehajtva?

Nagy szerepe az emberiségre, hogy a gonosztevők, még a leggyakorlottabbak is, munkájuk közben részint sietségből, részint könnyelműségből, nyomokat hagynak hátra, melyek ügyes kezekbe jutva, végeredményükben a tettesek felfedezésére vezetnek.

Visszahagyott nyom lehet:

1. Azok az eszközök, melyeket a tettesek a tett véghezvitelénél használtak, pl. balta, kés, kötél, betörő szerszámok, ásó, kapa, fegyver, gyújtószerek, stb.

Ha ily eszközök találtak volna a helyszínén, akkor meg kell állapítani, vajjon azok a tettesnek tulajdonát képezték-e, esetleg nem-e hagytak a nyomozat félrevezetése céljából szándékosan vissza a helyszínén?

Figyelmet kell továbbá azon nyomokra is fordítani, melyeket a tett végrehajtásánál használt eszközök visszahagytak azon tárgyakon, melyekkel érintkezésbe jutottak, mert ha ezen eszközök a tettesek által elvittettek volna is, a nyomokból használt eszközök minőségére, alakjára és hibáira következtethetünk, pl. csorba a balta a fok élén stb., a mi a bűnjel beszerzésénél utbaigazításul, támpontul szolgálhat.

2. Visszahagyott nyom lehet az is, mely munka közben a tettesek ruháján, testén visszamaradt, pl. vörös téglapor, mész, agyag, festék, enyv, bogács, vér, haj, stb., továbbá, a mit a tettesek a helyszínén eldobtak vagy otfelejtettek, így pl. ruhadarabok, kendő, szivar, cigarettavég, hamu, stb., végül

3. a láb és kéz lenyomatai oly tárgyakon, melyekkel tettesek érintkezésbe jutottak.

Az ily nyomok meghatározása és biztosítása külön tanulmány tárgya, ez okból ezeknek bővebb fejtege-

tésébe nem bocsátkozhatunk, megjegyezzük azonban, hogy mindezen visszahagyott nyomokat feltétlenül biztosítanunk, a felalálás helyét gondosan megjelölőnk, esetleg lerajzolnunk kell, figyelmet fordítván arra is, hogy ezen nyomok nem mesterségesen idéztettek-e elő a tettesek által a nyomozás félrevezetése céljából.

A bűncselekmény elkövetésének indító oka a bűncselekmény természeté szerint a legkülönfélébb lehet. Rendesen nem csak egy, hanem több körülmény is jön tekintetbe. A rossz indulatok és hajlamok, a nyomor és inség, az alkalom, rossz példa és társaság, a semmittevés szülő anyja a büntettségnek. Az ok kutatásánál mindig azon körülményt kell keresnünk, hogy mi volt a célja a tettesnek és mi adott közvetlen okot a tett elkövetésére.

A helyszínen látottakból levont észszerű következtetések a következő kérdésekre felelhetnek meg:

a) *Hányan lehettek a tettesek?*

Ezt részint a visszahagyott lábnyomokból lehet megítélni, vagy ha ezek nem volnának láthatók, a kifejtett erőből, esetleg azon körülményből, hogy a dolog természeté szerint, a munkát egy ember végre nem hajthatta, tehát kettőnek, esetleg több személynek kellett közreműködnie.

b) *Gyalog, lóháton, vagy kocsin jöttek-e a tettesek?*

Ezt részint a visszahagyott nyomokból, részint pedig abból lehet következtetni, hogy a tettesek által elvitt tárgyak — súlyuk után ítélve — csakis szállító eszközök segítségével voltak továbbíthatók, mely esetben a kocsi és a lovak tulajdonosa is kipuhatólandó lesz.

c) *Gyakorlott vagy kezdő gonosztevő működött-e közre?*

Ezen körülményt a kivétel módjából lehet megítélni. Ugyanis a gyakorlott, kipróbált gonosztevő minél kevesebb nyomot fog hátrahagyni, gyorsan és biztosan fog dolgozni, értéktelen tárgyak el-

vitelével nem bajlódik és gondosan előkészíti előbb a talajt, hogy a meglepetés ne érje őt, míg a kezdődél mindennek épp az ellenkezője áll.

d) *Szakember, mesterember volt-e a törvénytértő?*

Ha a tett nem úgy lesz végrehajtva, mint a hogyan azt bárki végezné, hanem ha bizonyos mesterségnél használt fogások alkalmaztattak, pl. ha a tettes, hogy a helyszínére jöhessen, a závart záróhorog segítségével szabályszerűen nyitotta fel, úgy feltételezhető, hogy ezt lakatos tette, vagy legálább is a lakatos munkában jártas egén.

e) *Tettesnek minő testalkata lehetett?*

Abból, ha valaki kis nyílason hatolt be, különösen kicsi testalkatra, abból, ha tetemes magasságig ért fel, különösen nagy testalkatra, abból, ha nehezen hozzáférhető helyen mászott fel, testi ügyességre és ennek megfelelőleg inkább karcsu, mint kövér testalkatra, abból, ha nehéz tárgyakat czipelt el, nagy testi erőre lehet következtetni, stb. Ha a tettes, hogy valamely házba behatolhasson, a külső bal ablaktáblát zuzta be, akkor az illető balkezes lehetett, mert a jobbkezes rendszerint a jobbkezre eső ablaktáblát törí be. A hátrahagyott lábnyomokból is némely testi tulajdonságra következtethetünk, pl. láb nagyságából tekintettel a nyomtávolságra, a test nagyságára, továbbá biczegő járásra, stb.

f) *Hogyan és minő eszközökkel lett a tett elkövetve?*

Ezen körülmény a tettesek munkájából ítélhető meg, részint azon nyomokból, melyeket a törvénytértésnél használt eszközök okoztak.

g) *A tettes a helyszíni viszonyokkal ismerős volt-e?*

A helyszínén visszahagyott nyomokból következtetni lehet arra, hogy a tettes a tett elkövetése idejében mely körülményeket ismerte és melyeket nem?

Igy a többek közt tekintetebe kell venni:

a) oly helyen hatoltak-e be a tettesek, hol a behatolás a legkönnyebb volt és oly utat választottak-e, melyet idegen nem egykönnyen fedezhetett fel;

b) oly időben követték-e el a tettet, mely rájuk a legkedvezőbb volt, pl. midőn a házbeliek közül senki sem volt otthon;

c) a bűncselekmény gyorsan, nyugodtan és észrevétlenül hajtott-e végre; tettesek munkájából ki-vehető volt-e, hogy nem félték meglepetéstől, házőrző ebek csaholásától, stb.

d) olyan tárgyak vitettek-e el, melyeknek hol- léteéről csak beavatottak tudtak.

Olyan esetekben, midőn a nyomok azt mutatják, hogy idegen nem igen követhette el a bűncselekményt, a tettes vagy a káros (sértett), vagy ennek rokona, hozzátartozói, cselédsége, ismerősei és a bejárók közt keresendő, mert ha nem is ők voltak a tettesek, de köztük kell lenni annak, ki a tetteseknek segédkezet nyújtott, tehát a bűnsegédnek vagy a bűnrészesnek.

A helyszínén látottakról igen ajánlatos vázlatot készíteni és a talált nyomokat feltüntetni.

A rajz sokszor többet mond hasábokra menő jelentésnél. A rajznak nem kell művészi kivitelűnek lenni, elég néhány egyszerű vonással jelezni azt, a mit ábrázolni akarunk.

A helyszíni szemle megtartása után a bizonyítékok összegyűjtése következik, melyek kétfélek lehetnek:

a) alanyi (személyi) és

b) tárgyi bizonyítékok.

Az *alanyi bizonyítékokat* a tanúk vallomásai szolgáltatják, oly egyéneké, kik hitelt érdemlőleg képesek akár a bűncselekmény lényegére, akár annak egyes részeire vonatkozó adatokat igazolni.

A tanuvallomásokat illetőleg ügyelni kell arra, hogy a tanuknak az általuk igazolt körülményekről közvetlen vagy közvetett tudomásuk van-e, továbbá:

1. nem-e lettek a tettes által félrevezetve, úgy hogy bár jóhiszeműleg, de hamisan nyilatkoznak;

2. a tanúk hamis vallomástételre nem-e lettek felbujtva.

Néha ugyanis a tettes és ennek társai már előre

megállapodnak, hogy a tett színhelyétől távol eső helyen való tartózkodást a büntársak, kikre hivatkozni fognak, igazolják.

Tárgyi bizonyíték mindaz, mit a tettesek a helyszínen visszahagytak, úgyszintén a tett végrehajtásánál használt eszközök és a bűncselekményből származó tárgyak, pl. a tolvajok által elvitt, a gyanúsítottnál talált ingóságok, stb.

Ezen bűnjeleket mindig azon állapotban kell biztosítani, melyben találtattak. Igen sok esetben a vizsgálat meddősege annak tulajdonítható, hogy a csendőrség e tekintetben hanyagul és hiányos szakértelemmel jár el.

A nyomok és gyanuok keresése a közbiztonsági közegek speciális feladata. Nekik mindig szem előtt kell tartani azt, hogy ha ezeket ki nem kutatják és a bíróságnak be nem jelentik, a vizsgálóbíró eme fontos adatokra csak ritkán terjeszkedhetik ki, mert ennek tevékenysége inkább felderítő, mint kutató, amennyiben egyrészt nem rendelkezik a helyi, személyi- és yomozáshoz szükséges szakismeretekkel, másrészt a hivatalos eljárás is sokkal nehezebb, mint a csendőrségé.

A személyi és tárgyi bizonyítékokon kívül vannak még közvetett bizonyítékok is: a *gyanuokok*.

Gyanuok lehet mindaz, a mi a kérdéses bűncselekmények bizonyos személy által történt elkövetését valószínűsíti.

Ilyenek:

a) ha a gyanúsított a tett idejében hollétét (*alibi*) igazolni nem tudná.

«*Alibi*» alatt a gyanúsított azon védekezését értjük, hogy ő azon időben, midőn a nyomozás alatt álló bűncselekmény elkövetett, nem volt a cselekmény helyén, hanem máshol tartózkodott.

Az ártatlanságnak ilyenén módon való bizonyítása — főleg előre megfontolt bűncselekmények elkövetésénél — igen gyakran kíséreltetik meg, épp azért a gyanúsítottak személye részéről nyilvánítandó idő-

meghatározást mindig bizonyos fentartással kell fogadni, bár azt visszautasítani sem szabad, még akkor sem, ha a legnyomósabb okok szólnak is a gyanúsított bűnössége mellett.

Főleg akkor kell az «*alibi*»-t bizalmatlansággal fogadni, ha a gyanúsított a kérdéses időben tartózkodási helyét többször változtatta, továbbá ha elfogatása után csak hosszabb idő elteltével áll elő *alibi*-bizonyítékkal, végül, ha hollétét a legapróbb részletekig is igazolni képes, a mi jogosan kelti fel azt a gyanut, hogy az illető erre már elkészült.

Az *alibi* megvizsgálásánál ezenfelül tekintettel kell lennünk arra is, vajjon az az egész időre, melyen belül a bűncselekménynek le kellett folynia, bizonyítottak-e?

Ha meg van állapítva, hogy a gyanúsított bizonyos időben, pl. éjjel 11—12 óra közt egy más helyen volt és ezen körülményből azt kívánja bizonyítani, hogy a távolság miatt a közbeeső időben nem lehetett a helyszínen, ezen védekezést nem szabad mindjárt készpénz gyanánt venni, habár a látszat mellette is szól. Meg kell ugyanis gondolni azt, hogy a bűntettes, a mi elég gyakori, csak azért, hogy magának *alibit* szerezzen, sokszor hihetetlen idő alatt nagy utat tesz meg és hogy a szállítási eszközök megválasztásában és használatában nagy leleményességet és furfangot fejt ki.

A hamis *alibi* bizonyítása gyakran oly módon is történik, hogy a tettes azon időben, a midőn hazulról vagy azon helyről, hol látogatóban volt, távozik, a háziak használatára szolgáló óra mutatóját akként állítja, hogy a tanuk jóhiszeműleg bizonyíthatják, miszerint az illető a kérdéses időben valóban az általa bementett helyen tartózkodott, nem lévén tudomásuk arról, hogy a gyanúsított tettes távozása előtt az órát úgy igazította, hogy az távolléte alatt az időt helytelenül mutatta és hogy visszaérkezése után vagy alkalmilag az órát ismét úgy igazította meg észrevétlenül, hogy az a helyes időt mutassa.

De előfordulni szokott az is, hogy az alibi bizonyítására hamis tanuk szereztetnek. A tettes rendszerint akkor keres hamis tanut, ha már gyanu alatt áll és ép ezért ki kell nyomozni, hogy a gyanúsított és a tanuk mikor érintkeztek egymással, levelek és közvetítők segélyével és a tanukat lehetőleg ki kell kérdezni mindarra, a mi az alibivel összefügg, figyelmet fordítva arra, vajjon nem-e keverednek ellentmondásokba?

Szokásos az is, hogy a büntetések közvetlenül a tett elkövetésének ideje előtt és után több helyen megfordulnak és kérdőre vonatásuk esetén, az ezen helyeken látott és érintkezésbe jött egyénnel iparkodnak bizonyítani azt, hogy a kérdéses időben nem voltak a helyszínen. Ha a bűncselekmény végrehajtása csak rövidebb időt vett igénybe, akkor ily esetekben az alibi bizonyítás igen jó szolgálatot tesz a tettesnek.

b) A helyszínen visszahagyott *nyomok*, a mennyiben a tettesség bizonyítására nem elegendők, de valószínűsítik, hogy a gyanúsított egyén a tettes.

c) A helyszínen való *jelenlét*.

d) Feltűnő *magaviselet* a tett elkövetése előtt és után.

e) Mindama körülmények, melyekből a tett kivételére való elhatározásra és az abból származó előnyökre okszerű következtetések vonhatók.

A gyanúk összesége adja meg azon láncolatot, melynek segélyével a gyanúsított védekezése mindinkább szűkebb körre vonható míg csak ez, azok hatása alatt beismerő vallomásra nem lesz birható.

III. A tettesnek beismerésre való bírása a bizonyítékok segélyével.

Igen sok bűncselekmény úgy lesz elkövetve, hogy senki sem vette észre a tettest. Ez esetben a tettes személyének megállapítása és a büntetendő cselekménynek rábizonyítása, egyedül a bizonyítékok és

gyanúkok segélyével történhetik. A követendő eljárás hasonló ahhoz, mint ha valakit, kit még nem ismerünk, egy néptömegből akarunk kikeresni. Hogy ezt tehessük, előbb a keresendő egyén külső megjelenését, természetét, testalkatát, különös tekintettel a netáni testi hibákra, valamint a ruházatát hagyjuk leírni s aztán kutatunk egy oly személy után, kire ezen ismérvek rá illenek.

E mellett főleg az oly jelekre kell ügyelnünk, melyek csak kevés embernél fordulnak elő s melyek ép ezért alkalmasak a keresettnak másoktól való megkülömböztetésére.

Hasonló az eljárás, ha egy bűncselekmény okozóját akarjuk kinyomozni, csak hogy először meg kell állapítanunk, hogy mi jellemzi a tettest, azután pedig puhatolnunk azon személy után, hogy ezen jelenségek kire találjanak.

1. Mi jellemzi a tettest?

Ha a tettest nem ismerné senki, akkor természetesen annak személye felől csak közvetett úton szerethetünk tudomást. Ezen czélból mindenekelőtt a bűncselekmény lefolyását puhatoljuk ki behatóan, valamint az azt kísérő és azzal összefüggő körülményeket, a bűncselekmény indító okát, annak kihatását és ezekből vonjuk le aztán a következtetést, mely körülmények találjanak vagy találhatnak bizonyos személyre. Ezek azon megkülömböztető jelek, melyekről a tettes felismerhető válik.

Igy pl. a mezőn egy férfit nagy vértócsába fekke, halva találunk fel; a nyakán széles vágással. Köröskörül a földön két férfitől eredő lábnyomok vannak eltaposva. A közelben egy véres hús-vágó kés fekszik. A halottnál pénz nem találtatott, a tanuk bizonyítják, hogy az nap sok pénz volt nála. A hullavizsgálat igazolja, hogy a halál két órával előbb következett be.

Ebből a száraz tényállásból az alábbi részletekre következtethetünk: A halott meg lett gyilkolva; ezt dulakodás előzte meg; a gyilkosság a hulla fel-

találási helyén (egy bizonyos órában) történt; a tettes húsvágó kést használt, melylyel áldozata nyakát metszette át oly formán, mint a mészáros, ha borjut öl; ezután a meggyilkoltat kirabolta. Az ekkétt megállapítottak a következő körülményekre engednek következtetni, melyek a tettet jellemzik: A tettesnek a megállapított időben a helyszínen kellett lennie, a feltalált kés az ő tulajdonát képezte, mesterségére nézve mészáros vagy ehhez hasonló lehetett és a meggyilkoltnál volt pénz tulajdonába juthatott; a tett rugója mindenestre bírvány, haszonlesés volt; minden valószínűség szerint tudta azt, hogy a meggyilkolt, kinél — kinézése után ítélve — nagyobb összeg pénz nem volt várható, ép ezen a napon sok pénzt hord magánál. Ezek szerint a tettet jellemző alábbi gyanúok birtokába jutottunk: egy meghatározott helyen és időben jelenlét, egy meghatározott eszköz birtoklása, gyakorlottság egy bizonyos szakmában, az elrablott pénz birtoklása, bizonyos körülmények ismerete, a tett indító oka.

A tett lefolyásából magából még nem állapítható meg minden oly körülmény, mely a tettesnél fenforoghatott. Sok oly nyomra vezető adat, mely a tettes felismerésére vezet, a hasonló körülmények közt elkövetett büntetendő cselekmények nyomozása alkalmával szerzett tapasztalatoknak értelemszerű alkalmazása segítségével állapítható meg. Így pl. általában ismeretes, hogy a gyilkos néha a tett kivételére legalkalmasabb idő után kérdezősködik, fenyegetődzik, a tett elkövetéséhez büntársat keres, továbbá hogy a viadalban könnyen maga is megszerezés ruhája véres lesz, végül hogy a tett végrehajtása után — különösen a kezdő büntettes — a lelkiismeret furdalásának hatása alatt, — megváltozik, az embereket kerüli, gyanakvó, félnék magaviseletet tanúsít. Ezen körülményeket az egész nyomozás folyama alatt szem előtt kell tartani és puhatólni, vajjon azok tényleg fennállanak-e?

Miután minden egyes bűncselekmény elkövetési módja egymástól eltérő, azért azok jellegzetes ismérveinek felsorolása, melyek a tettes nyomába vezethetnek, merőben lehetetlenség.

Rendszerint az alábbiakra kell a nyomozó közegeknek figyelemmel lenniök:

a) *A tett véghezvitelének körülményeire.*

Ezek pedig:

a) A tett színhelyén való jelenlét; a tett véghezvitelére szolgált eszközök birtoklása; bizonyos tulajdonságok, ismeretek és képességek bírása.

b) *Oly körülmények, melyek a tett indító okául szolgáltak.*

A tett indító oka:

A szándékot követő elhatározás.

c) *A tett hatása*, a mi a tett elkövetése után a tettesen észlelhető, akár külsőleg, akár a lelkére ható benyomások folytán.

A gyanúok összegyűjtésénél különösen azon körülményekre kell súlyt helyezni, melyek csak ritkán fordulnak elő.

2. Az ismérvek kire találhatnak?

Hogy a tettes személyét megállapíthassuk, akkor ha már az őt jellemző ismérveket ismerjük, tovább kell puhatólnunk, hogy azok kire találhatnak? Főleg arra kell kiterjeszkednünk:

a) ki volt a tett elkövetése idejében a helyszínén?
b) kinek tulajdonát képezték a tett végrehajtásánál használt eszközök;

c) kinek volt oka a tett elkövetésér;

d) ki nyilvánította ebbeli szándékát;

e) a tett hatása kinél mutatkozik.

Ha ez irányban nyomozunk, rendszerint nem csak egy, hanem több személyt fogunk találni, kire egyik-másik a tettesre illő körülmény rátalál. A teendő már most az, ezekből az igazi terheltet, kire leginkább irányul a gyanú, kitalálni. Ezért valamennyinél, kik mint tettesek szóba jöhetnek, meg kell vizsgálni, vajjon a tettes személyére

biztosan találó körülmények nála fenforognak-e, így pl. vajjon a helyszínen jelen volt-e, hogy birt-e azon ügyességgel, melylyel a tettes rendelkezett, stb. A kire mindezen gyanúköriülmények rá nem illenek, azokat számításán kívül kell hagyni, a kik pedig a kiselejtezés után még visszamaradnak, azok a tett elkövetésével alaposan gyanúsíthatók.

Ezen eljárásnál még figyelembe veendő az is, hogy a bűncselekmény végrehajtásánál több személy is szerepelhetett, kik a munka felosztás elve alapján dolgoztak, az egyik kikémlelte a helyzetet, a másik felvigyázott, a harmadik végrehajtotta a tettet. Az ily bűnszövetség egyes tagjainál más és más gyanúköriülmények jöhetnek figyelembe, teszem fel, a ki a helyszínen jelen volt, annak nem volt oka, hogy elkövesse a tettet, míg ellenben a ki a tett elkövetése idejében a helyszínen jelen nem volt és hollétét hiteltérdemlőleg igazolni képes, annak állott érdekében a bűncselekmény elkövetése. Ily esetekben az alapos gyanút mindaddig nem szabad elejteni, míg csak annak lehetősége fennáll, hogy a gyanus személy a tettet egy másik személylyel együtt el nem követte.

Minél több gyanúköriülmény találkozik össze, annál nagyobb a valószínűség, hogy a gyanúsított a tettes, különösen, ha a gyanúkok egymástól függetlenül jelentkeznek.

Ezen gyanúköriülmények keresésénél azonban a legmesszebbmenő tárgyilagosság ajánlatos, mert ha a csendőr elfogult és a gyanúsítottban előre a tettet látja, végzetes tévedések keletkezhetnek. Ezen szempontból a nyomozó közege kötelessége a terhelő körülmények mellett a gyanúsított személy ártatlansága mellett szóló adatokat is gondosan mérlegelni és szembe előtt tartani, mert az ember gyarlóságánál fogva könnyen hajlik arra, hogy a körülményeket némi erőszakoskodással összeegyeztesse és úgy alakítsa, hogy egy összefüggő egész kiegészítő részét képezze.

Ezen hibába a csendőrnek nem szabad esnie, hanem lépésről-lépésre meggondoltan előrehaladva, a sokszor jelentéktelen gyanú-körülmények összegyűjtése által kell a homályos részleteket felderíteni mindaddig, míg a bűncselekmény egész lefolyása s a tettesek és bűntársak szereplése kétség-telenül felfedezve nincsen.

Irányelvek a járás- és örsparancsnokok számára alárendeltjeik szellemi képzésére.

Irta: edvei *Illés Béla*, m. kir. csendőrőrhadnagy.

Az egyének értékét azok erkölcsi foka és tudása mutatja meg. Bármely czélú és irányu testület tagjait az egyének képezik, a kiknek az erkölcsi foka és tudása határozza meg a testület értékét és használhatóságát. A különálló egyénekkal ellentétben a testületek tagjainak a társadalomban való működése az egész testület értékét és használhatóságát jellemzi.

Az egyéniségek értékének az alapját a családi nevelés és az állam hozzájárulása, az iskola adja meg a lehetőségig. A sokféle család és egyéniségek-ből kifolyólag az egyének értéke a különféle nevelés szerint is különböző, de sőt néha rossz alap miatt az egyéniség értéke teljesen elenyészik s így ezzel az állam és társadalom csak kárt szenved és pedig annyira, hogy az ellen védekezésre is kényszerül, vagyis a kárt okozó egyéniséget törvénnyel sújtja, vagy a társadalom kebeléből kiküszöböli.

Az egyes tagjainak magatartásáért felelős testület méltán megkövetelheti az összeredekre szükséges bizonyos foku alkalmazkodást és odaadást, de egyszersmind kötelessége is tagjainak egyéni értékét minden kitelhető módon növelni.

A tagok egyéni értékének növelése eleretik az egyéni képességek fokozásával, vagyis a megfelelő

alap erősítése, illetve erkölcsi nevelés, oktatás és tanulás által, mely utóbbi a testület tagjainak különösen szoros kötelessége.

Az oktatás és tanulás tehát az, a melylyel az egyének és ebből kifolyólag a testület értéke is növelhető, így tehát elengedhetetlen szükségesek kellék a testület érvényesülésére.

Oktatni annyit tesz, mint az egyén értelmét tudatosan és tervszerűen gazdagítani.

Az oktatás általánosságban lehet egyéni és tömeges.

Az egyéni oktatás az, midőn az oktató az oktatandó személyével külön foglalkozhatik és alkalmazkodik annak egyéniségéhez, a mely az oktatást irányítja s így kifejlődik helyesen alkalmazva a neveléssel párosult oktatás.

A tömeges oktatás az, midőn az oktatandók nagyobb száma miatt az oktató nem képes külön-külön minden egyes oktatandóval foglalkozni, hanem szabadon előadást tart s csak az eredményről győződik meg.

A tömeges oktatás csakis a kényszer szüleménye, mert minden kétséget kizárólag csakis az egyéni oktatás a leghelyesebb és ez az irány és cél, a mely felé minden oktatónak törekedni kell.

Az oktatást általában annak:

1. szükségessége;
2. célja;
3. időközszabata;
4. anyaga;
5. módszere;
6. végül az oktatandók egyénisége irányítja.

Az oktatás ezen kívül lehet elméleti, vagy az elméletinek az összekapcsolata a gyakorlattal, mely legtöbb szempontból legalább az életre a legideálisabb, miután az okvetlen szükséges, tisztán elméleti oktatás az általános műveltségre, vagy a gyakorlati oktatásra, illetve tanulásra csak alapot képezhet.

A m. kir. csendőrségnél az oktatás eredménye a testület működésének alapjául szolgál, tehát annak

szükségessége annyira világos, hogy ugyyszólván bizonyításra sem szorul. Az ált. szolg. hat. erre vonatkozólag tisztán és határozottan megjelöli, hogy a tudatlan csendőr állása kötelmeinek eleget tenni nem képes. Ebben még tovább is lehet menni, mert még az is igazság, hogy a tudatlan csendőr nem csak hogy állása kötelmeinek eleget tenni nem tud, de épp állásából kifolyólag kötelmeivel teljesen ellentétbe is jöhet, a mennyiben az állampolgárok életének, becsületének és vagyonának megvédelmezése mint kötelmei helyett a tudatlan csendőr azokat tudatlanságával határozottan veszélyezteti. Így tehát az oktatás és tanulás szükségessége a csendőrségnél nemesak hogy feltétlenül szükséges, hanem határozottan megkövetelendő.

A csendőrségnél az oktatás célja az, hogy első sorban a gyakorlati szolgálatra oly praktikus egyének képeztesenek ki, hogy azok az állásuk kötelmeit zavartalanul teljesíthessék, továbbá hogy ezek közül a kiválóbbak a nekik jutó vezető szerepben az alárendeltjeik oktatására is képesek legyenek, illetve a gyakorlati szolgálaton kívül mint jó és praktikus oktatók, helyesen működhessenek. Az oktatás idő kiszabását és anyagát megmutatják az erre vonatkozó szabályzatok és a napirend, azonban azt körvonalozni nem lehet, miután ugy az idő kiszabát, de még inkább az oktatás anyaga nagy terjedelménél és a korral járó folytonos növekedésénél fogva ugyyszólván kimeríthetetlennek mondható, különösen tekintettel az egyének képességeire. Így tehát az anyag terjedelme egy minimumot megállapít ugyan, de a becsvágó egyén előtt annak maximuma meg nem határozható.

A m. kir. csendőrségnél a szétszórt elhelyezésből kifolyólag az oktatást illetőleg, bár valamennyi előljáró oktatónak mondható, mégis megkülönböztetendők az oktatást irányítók és a tulajdonképeni oktatók.

Az egész tisztikar az oktató tiszték kivételével a m. kir. csendőrségnél, de más modern államok

csendőrségénél is lényegében az oktatást, a szétszórt elhelyezés miatt csakis irányítja, s csak az eredmény elbírálására kénytelen szorítkozni, míg a tulajdonképeni szorosan vett oktatók az oktatótisztsz és segédoktatói, de legkiváltkép a járás- és őrsparancsnokok.

Talán nincsen testület, a hol az oktátónak száma és helyzete az oktatóndókkal oly jó arányban állna a két legideálisabb oktatási módra nézve és pedig az egyéni oktatásra, valamint az elméletnek a gyakorlattal összekötött oktatására, mint épen a m. kir. csendőrségnél, a hol a tanosztályok tömeges oktatását kivéve a járás- és őrsparancsnokok 3—4 egyénnel végezhetik az egyéni és az elmélettel kapcsolatos gyakorlati oktatást.

Ily ideális helyzet mellett, ha tehát az eredmény nem érné el a mértékét, úgy a hiba csak az oktatóndók, de még inkább az oktatók személyében rejlik.

A csendőrlégénységnek kevés kivétellel a polgári életben szerzett szellemi alapját csakis az elemi iskola képezi. A családi nevelés elenyésző, miután az amugy is szegényebb sorsu szülők a legtöbb esetben sem erkölcsi, sem anyagi erővel oly mértékben nem rendelkeznek, hogy e téren az iskola segítségével képesek volnának gyermeküknek a kívánt megfelelő értékű alapot nyújtani s így kevés kivétellel az erkölcsi és szellemi alap nyújtása ugyszólván az elemi iskolákra marad. Így tehát általánosságban a szellemi alap, illetve az előképzettség a csendőrlégénységnél a belépéskor csakis az elemi iskola. Hazánkban az elemi oktatás még mindig fejlesztés alatt áll, vagyis nem rendelkeznek mindenütt oly erővel, hogy képes lenne mindenütt a fejlődött korhoz mérten a megfelelő alapot megadni, ezt az elemi iskolák jó nagy részére reá lehet mondani. Hozzájárul még a szülők gondatlansága és szegény embereknél előforduló más egyéb dolgok s így a végeredményben a nagyobb rész elemi elő-

képzettsége a mai korhoz mérten gyengének mondható, de sőt sok esetben még a gyengén is aluli.

A hadseregnél töltött némi ismeretek szerzésével járó idő sem elég ahhoz, hogy a belépő fiatal csendőrnek megfelelő képzettségi alapot teremtsen. Az ily gyenge képzettségi alappal bíró fiatal csendőrnek az egyéni tulajdonságaira való tekintet nélkül legtöbb esetben ugyszólván sejtelve sines arról, hogy mire vállalkozik és hogy minő sok tudással járó felelősségteljes állást kell betöltenie. A csendőrségnél kell tehát ezen felelősségteljes állásra előkészíteni, illetve az elemi iskolában elmulasztott alapot pótolni és a szükséges szakutadé alapját megteremteni és abban a folytonos képzés által fentartani és előre vinni.

Az első elméleti kiképzés kényszeríti a fiatal csendőrt, hogy egyéni tulajdonságaihoz mérten az elemi dolgokban, de még inkább a szakdolgokban némi alapot teremtsen magának és pedig leginkább elméletileg.

A tulajdonképeni nevelés és gyakorlati szolgálattal egybekötött oktatás, a kiképzés legfontosabb része, az őrsön a már megszerzett elméleti alapon kezdődik s lehet mondani, hogy csak részben oktatás, főként azonban önképzés folytán folytatódik az egész csendőrségi szolgálati idő alatt.

Az őrsökön tehát bármely hosszú időn át szolgáló legénység mindig az oktatóndó marad, míg ezekből a járás- és őrsparancsnokokat oktátónak lehet nevezni.

Az őrsökön megkezdődik és folytatódik az egyéni neveléssel párosult oktatás, az elméletnek a gyakorlattal való összekapcsolásával.

Az egyéni neveléssel járó oktatás módját, miután itt a foglalkozás az egyéni tulajdonságok különös tekintetbe vételével kell hogy történjenk az oktató, de még inkább az oktatóndók egyéni tulajdonságai határozzák meg némi általános elvek irányítása mellett.

Itt tehát a módot illetőleg csakis általános irányító elvek jöhetnek figyelembe s minden egyéb sematizálás káros.

Ezen oktatás módját illetőleg legfontosabbak az oktatók egyéni tulajdonságai és körülményei.

Itt a helyes mód általánosságban az érdeklődés és szorgalom felbresztése, annak folytonos fenntartása és a követelmények, valamint az eredmény helyes megítélésében áll.

Ezekhez hozzájárul még másodsorban mint minden helyes oktatásnak a módja: természetesség, szemléltetés, világosság, igazság, következetesség és a gyakorlatiasság.

A járás- és őrsparancsnoknak mint oktatóknak, az oktatókra való befolyása a helyre és az időre való tekintettel háromféle lehet, azaz a szaktudást, valamint az általános műveltséget növelheti:

1. a laktányában való foglalkozás alkalmával;
2. gyakorlati szolgálat alkalmával, laktányán kívül a vele lévő fiatalabb csendőroknál és
3. bárhol szolgálaton kívüli érintkezés alkalmával.

Mind a három esetben azonban okvetlen szükséges, tehát főelvnek tekintendő, hogy minden alkalommal az egyéni oktatáshoz mérten az oktatóval külön-külön foglalkozzék és pedig ott, a hol legjobban szükséges, vagyis a leggyengébbel legtöbbet.

A m. kir. csendőrségnél a laktányában való foglalkozás tekintetik a tulajdonképeni elméleti oktatásnak, bár ez csakis látszat, miután az oktató csakis akkor juthat célhoz, ha nevelésszerűleg az oktatókkal minden érintkezést felhasznál azok nevelésére és oktatására.

A laktányában való foglalkozás alkalmával jut azonban az oktató azon alkalomhoz, hogy az összes oktatókkal egyidejűleg érintkezzék és részben az egyéni nevelés főelvének a külön-külön oktatásnak is eleget tehet.

Akkor amidőn az oktató a csendőrségi szolgálatban szükséges általános ismeretek illetve követelmények

fokával a mennyire lehet tisztában van, okvetlen észlelnie kell, hogy ezen követelmények az összes oktatóknál nem lehetnek egyformák, miután azok egyéni tulajdonságai sem egyenlők.

Az oktatók egyéni tulajdonságainak ismeretét feltételezve, az oktatóknak most már csakis arra kell törekedni, hogy megállapítsa az eddigi haladás, illetve eredmény fokának viszonyát az egyéni tulajdonságokhoz, vagyis röviden tudni kell, hogy mennyit követelhet az egyiktől, mennyit a másiktól. Mennyit követelhet az előképzettségükhöz mérten egy három évet szolgáló jó szellemi képességgel bíró csendőrtől, vagy egy gyenge szellemi képességű hat évet szolgáló, vagy egy jó szellemi képességgel bíró hat hónapos próbacsendőrtől.

Az egyéniségek, különösen a szellemi képességet illetőleg, nagyon is különfélék, ez már a születésben rejlik, tehát ezen az oktató már nem segíthet, hanem igenis e téren előtérbe lép a szorgalom, a mely hivatva van a hiányokat a gyengébbeknél is pótolni.

A járás és az őrsparancsnok tehát első sorban mindig azzal foglalkozzék, a kinek ismeretei a rövid szolgálati idő miatt az egyéni tulajdonságokra való tekintet nélkül még nagyon hiányosak; foglalkozzék továbbá azzal, a kinek egyéni tulajdonságai és szolgálati ideje nem áll arányban ismereteivel, vagyis általában gyenge.

A többi oktatókat pedig, a kinél az egyéni tulajdonság arányban áll az eredménnyel, ezen gyengébbekkel való foglalkozásba mintegy belevonja akként, hogy ezek önérzetük emelése céljából neki mintegy kiegészítő legyenek s ekként esetleges helyreigazításuk helyett szintén oktatva lesznek, sőt a midőn látják az ő kiegészítő voltukat, önérzetükből kifolyólag igyekezni fognak arra, hogy az esetleges hátramaradással szégyent ne valljanak, s így a gyengébbekkel szemben azok haladásához mérten a szellemi fölényt el ne veszítsék.

Az oktatónak ezen foglalkozási módja megmutatja a tulajdonképeni tanításnak a módját is.

Az egyéni oktatás módja megengedi a tanításnak egy nagyon hatásos és eredményes és pedig marandó eredménnyel bíró rendszerét: az oktandónak a tárgy lényegére a segítséggel való reávezetését. Régi igazság az, hogy a mire valaki bár segítséggel is reá jön, sokkal jobban megmarad emlékében, mint azelőtte bár többször is elmagyarázott dolog.

Az egyéni oktatásnál azon oktató fogja a legjobb eredményt elérni, a ki minél hatásosabb segítséget képes az oktandóval szemben alkalmazni azon czélból, hogy a megvilágosítandó tárgy értelmére az oktandó reá vezetessék.

Az oktatónak legnehezebb feladataihoz tartozik a különböző egyének különféle tulajdonságai mellett az egyéni érdeklődésnek a felébresztése és annak folytonos ébrentartása. Különösen áll ez a gyengébbekkel való foglalkozás alkalmával, a már megfelelő ismeretekkel bíró egyéneknél, a kik már általuk számtalanszor hallott és tudott dolognál könnyen figyelmetlenekké válnak. Ily esetben a könyvben irtak felolvasása és megmagyarázása érdeklődést nem támaszthat, hanem igen támaszthat egy oly példa feladása és megbeszélése, a melynek megbeszélésében szükség szerint nekik is részt kell venni. Módosításokkal egy példa a törvények és szabályzatok több tételére is alkalmazható, vagyis a gyengébbeknél alkalmazott és egy dologra reá vezetésképp előadott példa kombinálás utján fogasabb kérdéssé alakítva a már tájékozottabbak által megfejtvé a gyengébbek okulására is szolgál.

Az oktandók érdeklődésének felébresztését és fentartását az önértet ápolásán és fejlesztésén kívül tehát nem sablonos oktatás, hanem igen is ép a sablontól eltérő példák megfejtvésével járó reávezető oktatás fogja legjobban biztosítani.

Szükséges tehát, hogy az oktatót elsősorban is az írott anyagból ne a szavak és mondatok vezessék,

hanem az értelem. Az oktatás anyagának tehát először jön az értelme és ezután jönnek az írott szavai és azok is csak azért, hogy utólag jobban az emlékezetbe vésethessenek és az egyes szavak, valamint kifejezéseknél a szükséges többféle értelemből a helyes és szükséges kiválasztva megvilágosítottassék. Röviden, a mikor csak lehet példával kell az értelemre reá vezetni, közben s reávezetés után pedig a szöveget megmagyarázni s utólag elolvasni.

Az oktatás módját irányítják még az oktatónak az egyéni tulajdonságai és pedig első sorban is a szellemi és erkölcsi fölény s ez által a bizalomgerjesztés, továbbá a helyes érzék kifejlesztése a követelményeknek s az elért eredménynek megítélésében illetve elbirálásában.

Az egyéni neveléssel párosult oktatás módjának általános elvei tehát röviden összefoglalva:

1. Az oktandókkal az egyéni tulajdonságok szerinti külön-külön való állandó foglalkozás;
2. az összes oktandók jelenléte alkalmával a külön foglalkozás elveinek fentartása mellett a gyengébbek oktandók, míg a többiek erre mintegy segítségnek felhasználva vonandók bele az oktatásba;
3. az önértet ápolásával és az anyag helyes csoportosításával az érdeklődés ébresztése és fentartása s hogy ez által az oktatásnak az érdeklődés által keletkezett önképzés is segítségére legyen;
4. a tanítás szözszerint vett keresztülvitelénél az oktandónak lehetőségig példával elsősorban a többi oktandók és másodsorban az oktatók segítségével a tárgyra való reávezetése, hogy azt az oktandó a segítségekkel maga kitalálja;
5. a követelmények és az eredmény helyes megítélése az egyéni tulajdonságokra való tekintettel;
6. végül az időnek, valamint az idő kiszabottnak a viszonyokhoz mért tapintatos és helyes megválasztása, illetve alkalmazása, nehogy az érdeklődés ez által zavarva legyen.

Ezekkel az oktatás módját irányító általános elvek-

kel szemben az oktatást vezető és irányító előljárók a következő lényeges főhibákat követhetik el, s ez által az eredményre mintegy hátráltatólag hatnak illetve visszaesést idéznek elő és pedig:

1. A durva elbizakodott fellépés és a türelem hiánya;
2. az oktatandó egyéni tulajdonságainak figyelembe nem vétele vagy azok nem ismerése folytán beállt tulkövetelés és ebből kifolyólag helytelenül alkalmazott fegyelmi megtorló intézkedés, még ha csak megdorgálás is az;
3. az eredmény megítéléséhez, illetve a követelmények minimumának megítélésére szükséges érzék hiánya;
4. ragaszkodás egy célra nem vezető sablonos, a tömeges oktatásnál esetleg alkalmazott rendszerhez, ilyen például a szabad előadás illetve magyarázat tartása vagy pedig az oktatók működésének az általános elveken kívül egy részletes sablonhoz való fűzése az egyéni tulajdonságokra való tekintet nélkül.

A nevelést és az oktatást végző előljárónak tehát az oktatók egyéniségének, a szorosan vett gyakorlati szolgálathoz szükséges ismeretekén kívül még birnia kell:

1. a fegyelmezés és erkölcsi neveléshez szükséges képességgel és ismeretekkel;
2. az oktatás anyagának alapos ismeretével;
3. nagyfokú törekvéssel az önképzésre és jó példaadással;
4. jó indulattal, szorgalommal, türelemmel, következetességgel és kitartással;
5. megfelelő emberi ismerettel, az egyéniségek lelkületének, képességének és más egyéb tulajdonságainak a felismerésére, hogy az eredmény biztosítására ezeket az egyéni tulajdonságokat felhasználhassa;
6. az oktatás helyes módjának ismereteivel;
7. helyes érzékkel az eredmény elbírálására az alapnak, időnek, anyagnak, szorgalomnak és más egyéb befolyásoknak helyes összeegyvetésével.

Az oktatás módjára vonatkozólag itt jelzett általános irányelvek, az oktató egyéni tulajdonságai, végül az oktatás tárgyait képező anyag egybekötésével és emberi hibák lehetőség szerinti elkerülésével kifejlődik a helyes irányban vezetett neveléssel párosult oktatás módja.

Ezen kifejlődött módszer, bár az egyéni tulajdonságokhoz és viszonyokhoz mérten itt-ott egymástól a lényegtelen dolgokban eltérő lesz is, de kell is, hogy az ország lakossága, illetve az anyag különfélesége miatt eltérő legyen, de a felsorolt irányelvek betartásával az mégis a lehetőségig egy irányban halad, illetve helyesen a jó eredmény elérésére törekszik.

A folytonos érdeklődés fentartása magával hozza az egyéneknél még az önképzést is, mely különösen az általános műveltséghez tartozó dolgokban fog nyilvánulni. Ott van minden örsön a napilap s még a szaklap.

A lapok olvasásával az érdeklődő csendőrfolyton tanul, mert abban történelmi, földrajzi, társadalmi stb. tárgyak, vagyis az általános műveltséghez szükséges dolgok is kerülnek fejtegetés alá.

Ha tehát az érdeklődő ezeket olvassa és addig tovább nem megy, míg a szavaknak és fejtegetéseknek értelmét, valamint az abból levonandó tanulást megkérdés folytán meg nem tudja, akkor lassan egy oly általános tudásra tesz szert, a melylyel szépen kiemelkedik a kevésbé érdeklődők, vagyis műveletlenek sorából, s ha ezt állandóan folytatja, akkor a korrál is halad s így a műveltebb elem közé való besorolására környezetét méltán kényserzti.

Ezzel a megszerzett általános műveltségével nemcsak a tekintélyét növeli, hanem kötelességeinek is megfelel és a szaktudását is ily alapon könnyebben bővítheti.

A felsoroltirányelvekés tulajdonságok, bár azok csak általánosak, megmutatják, hogy a járás- és őrsparancsnokoknak, mint nevelőknek s mint oktatóknak is a szorosan vett gyakorlati szolgálaton kívül minő

sulyos és felelősségteljes feladatuk van s hogy ezen feladatuknál fogva nemcsak az eredményért, hanem az eredményből, vagy inkább az eredménytelenségből kifolyó, a szolgálatra háramló károkért is a teljes felelősséget ők viselik.

Ép ebben különböznek minden más nevelő és oktatótól, mert azok csakis a tudásért felelnek, de még sokszor azért sem.

A csendőrség közbiztonsági szolgálatot teljesítő közegeit a ő szaktudása irányítja s ha a szaktudás hiányos, akkor előáll az ebből kifolyó eredménytelenség, de esetleg visszaélés s ez nemcsak az illető csendőrt, vagyis az oktatót, hanem az oktatót is, vagyis a járás- és őrsparancsnokokat is terheli s végül érinti az egész testület jó hírnevét is.

A járás- és őrsparancsnok, mint nevelő és oktató helyes és szorgalmas működésével nemcsak a közszolgálatot mozdítja előre, hanem általánosságban is az egyének mint állampolgárok ismereteinek és műveltségének gyarapításával hazájának is nagy szolgálatot tesz, a mennyiben annak hasznos állampolgárokat nevel és így elősegíti a haza boldogulását. Ugy ez, mint a közszolgálat terén való működése nemes cél, mely irány felé a haladás szoros kötelesség. A jó katonánál pedig a kötelességteljesítés oly szigorú fogalom, hogy azt szükség esetén az életnél is előbbre kell hogy helyezze.

Az életküzdelem egy bizonyos kereten belül az emberek küzdelme, az erős egy bizonyos fokig elnyomja a gyengét, s az elnyomott szerepe bizony szánalmas. Mai korban az erősebbek alatt már a szellemi erősséget értjük, mert az szorgalommal megszerez mindent. A szellemileg gyenge elmarad a küzdő térről és ki van szolgáltatva az erősebbnek.

Ezt tanítja az élet iskolája, a melyben minden ember oktató és tanuló: tanuljunk tehát az egész életben és pedig nagyobb szorgalommal, mint embertársunk, nehogy elnyomatva a küzdő térről, lemaradjunk.

Babona és büntény.

Irta: Krausz Antal m. kir. csendőrfőhadnagy.

Megdöböntően szomorú jelenség, hogy a babona, a tudomány és művelődésnek e legmegátalkodottabb ellensége, még most is, realisztikus napjainkban, nyomasztó lidérczektől nehezedik az emberiség nagyobb részének agyára.

De nem is csoda, mert a tudatlanság és hiszékenység e vén fájának ezer évvel visszanyúló gyökereit milliók és milliók gondozták és öntözték, hogy a korhadásnak indult törzse, az elszáradt és lehullott ágak helyett az illető kor szelleme és a népek természetéhez képest újakat hajtson ki. Az emberiség egyik része vallásos túlbuzgóságból és kegyeletből, a másik része pedig haszonlesésből ápolgatta, dédelgette ezt a mérges gyümölcsöt termő vén fát. Azok — az ősapáinktól örökölt és a kegyeletet unokák által vakon hitt úgynevezett «kedvencz babonák», melyek ma is összekapcsolják az ember életében fordulópontot képező eseményeket (minő a születés, keresztelés, eljegyzés, házasság, betegség, halálkozás, temetés stb.) az örökölt tradícionális szokásokkal, legnagyobb részben az egészséges nemzeti humor derült jegyében születtek és így ártatlan jellegűknél fogva kevésbé érdekelnek bennünket. Mindazonáltal van köztük néhány olyan is, melynek káros hatása el nem vitatható. Ilyenek különösen azok, melyek a szülések és a haldoklók körüli szokásokban nyilvánulnak meg. Nemhiába, a boszorkányok illetve a kuruzslóktól ellesett titkos mesterségek ezek, de épen ezért következményeikben nem kevésbé veszélyesek mint azok, melyeket a lelkiismeretlen gonoszlelkű kertészek haszonból, kenyérkeresetből ápolnak, hogy népbolondító gyümölcse ki ne vesszen.

Még veszedelmesebbek azok a babonák, melyek a boszorkányok révén maradtak keserves örökségül hátra. De legveszedelmesebbek és legborzasztóbbak a vallás babonáságai, mert ez a túlzott vallási rajongás fanatikus követőit vagy örültekké vagy hiénákká változtatja.

Czikkem kerete nem engedi meg, hogy részletesen kiterjeszkedjem azon idegrázó bűncelekményekre, melyek baromi butaságból, de kiváltképpen vallási őrjöngésből lettek elkövetve, a nálunknál műveltebb szomszédállamokban, hol a bűnözők lelki világában a babonák és misztikumok ködéből vett csodahistóriák és millió rémséges bolondságok, valóságos saját külön kultuszszá egyesülnek.

Epen ezért csak a közvetlen szomszédságban burjánzó mérges gyomból mutatok be néhány díszpéldányt, hogy azt beplántálás esetén — mielőtt szédítően mérges illata, józan eszű népünk fejét elbódítaná — kiirthassuk.

A többi babonát Magyarország területéről gyűjtöttem össze s így azok kizárólag édes hazánk népeinek lelkületét és szellemét tükrözik vissza. Itt, fajunk dicseretére legyen mondva, az a kultusz is, melyet *«bűntettesek babonájának»* lehet nevezni, elenyésző csekélységet képez más nemzetekével szemben és állíthatom, hogy inkább csak a kivételes előítéletek jellegével bír. De mivel mégis csak megvan, — habár hallgat róla a krónika — szükségesnek tartom, hogy egyelőre legalább e babonás hiedelmek nyers anyagát megismertessem, mivel azokból is kihámozhatja a nyomozó csendőr az előforduló bűncelekmények alkalmávala szükséges következtetéseket.

Gyujtsuk meg ezek után a fákllyát és világítsunk be azzal a babonák sötét birodalmába.

Vegyünk mindenekelőtt sorra az álmot, a jó és rossz jeleket, a babonás napokat és állatokat, a füveket, a hullarészeket, a vérhez fűződő babonás hiedelmeket és a babonavilág fantasztikus rémes

alakjait, szóval mindazon dolgokat, melyekre senki annyit nem ad, mint a büntettes.

Amint valami jó jel, vagy csodás bűverejűnek hitt talizmán birtokában a rabló- és tolvaj-bandák vezetői a legvakmerőbb büntettek elkövetésére vállalkoztak és csábították czinkostársaikat, épen úgy sokszor egy előállott baljóslatú jelt — melyben rendszerint mindenki hisz — említik fel kibúvó ürügyül társaiknak csak azért, mert a tervezett bűncelekmény keresztülvitelétől rettegnek. Persze félelmüket nem merik beismerni, mert ha az még oly indokolt lenne is, tekintélyüket nagyon is csorbítaná. Sokkal kényelmesebb és biztosabb tehát rossz omennel és hasonlóval előállani, mert erről nem tehet senki, — a czél pedig eléretik. S tény, hogy nagy és sok bűncelekmény csak tervezetté de nem hajtattó végre, mivel egy «jel» előállott.

A legártatlanabb jelenség: az *álom*.

Sok megátolkodottan tagadó gonosztevő, különösen kinek lelkét gyilkosság terhelte, egy rémes álom után megtörve jelentkezett az őt elfogva vagy vizsgálati fogságban tartó csendőrnél, illetve vizsgálóbírónál, hogy őszinte vallomást tegyen, mert irtózott előre az álvástól, midőn álmában végig kell szenvednie az iszonyú lelki gyötrelmeket.

De ettől eltekintve, hány álmoskönyvescsináló, hány cigányasszony, kártyavető és jövendőmondó zsákmányolja ki az álmokban hívő balga népet; pedig hát ott áll a tilalomfa: az 1879. évi XL. t.-cz. 79. §-a.

Feleslegesnek tartom e helyt az álmofejtések, jóslások, kártyavetések, varázslások százféle, de mindig csalásra kilyukadó módjait megismertetni. Hisz bizonyára mindenki bő tapasztalatokat szerzett közülünk e téren; úgy lehet gyerek korában — saját kárára.

Reá kell azonban a figyelmet terelnem e kárhuzatos kihágások egy csodálatos közös kinövésére: az útvesztő fűre. Ha erre reálép a csendőr, eltéved,

mint egy ingóványban az idegen vándor. Ugyanis sajnálatos, de elvitázhatlan tény, hogy sok káros, mielőtt a hatósághoz vagy annak közegéhez fordulna, a babonához folyamodik tanácsért. Így történik azután meg, hogy a hihetetlen bambasággal «megállapított»* ismerősét jelöli meg tettesként a hatósági közeg előtt. Ügyeljen tehát minden csendőr, nehogy ilyesminek felülve, tévútra vezettesse magát. Feltétlenül tudja ki mindig a panasztevőtől, hogy minek alapján gyanakszik a megnevezett egyénre, nehogy hiszékenysége miatt körmét megégsse.

Pontos szerepet játszik az «előjel» is.

Az első találkozásokhoz (előjelekhez) mint minden nemzet büntetesei, úgy a hazánkbeliek is szinte mindig következtetéseket fűztek. Fatális jelentőségűnek tartották és tartják azonban ma is a vénasszonnyal, pappal, vöröshajú egyénnel vagy szürke lóval való «első» találkozást. Ezeknél csak a szembehozott üres koporsó vagy temetés jelenthet még rosszabbat. De viszont fiatal leánnyal, zsidóval, kéményseprővel, de különösen cigánnyal való első találkozás a legjobbat jelenteti. Tényleg vannak büntetések, kik annyira babonások, hogy ily baljóslatú előjel miatt visszatértek bűnös vállalatukról azon meggyőződéssel, hogy különben elfogattak volna.

* Pl. Porcsalmán egy ollón libegő rosta szolgál e czélra, melybe kilenez darab forgács, egy fésű és kefe van téve. Ha megmozdul a rosta valamely kiejtett névre, akkor jelzi, hogy az említett egyén a tettes.

Tolnában a tettes nyomát kimetszik papírból s ezt felakasztják a kéménybe. E miatt a tettes nem talál nyugodalmat. Visszatér tehát valami ürügy alatt ahhoz a házhoz, a melyben a lopást elkövette, hogy meggyőződjék arról, vajjon nem-e gyanúsítják. E tettes szolgáltatja azután a káros kezébe.

Bács-Bodrog megyében már a gyanúba vett terhelt ujjára tesznek egy szitát, mely ha megmozdul, jelzi, hogy az illető bűnös, ha pedig mozdulatlanul marad, ártatlan.

A babonás napok közül első helyen áll a *péntek*. Ez ép oly fatális jelentőségű, mint a vén asszonnyal való találkozás. Ellenlábasa a Szent-György napja. Ennek hajnalán szedik a javasasszonyok azt a temérdek kuruzslószert, miből olyan gyógyszereket kotyvasztanak, hogy a betegek, ha mástól nem, — ettől az orvosságtól kell elvesznie.

Van azonban még egy csomó babonás napja az égnek. Ilyen: az újév, gyümölcsöltő Boldogasszony,* nagypéntek, nagycsütörtök,* Szent-Iván,* nagy Boldogasszony,* Kisasszony napja,* Mindszentek, Szent-Mihály,* Lucza, András* és Szilveszter napja, melyekhez egy légió jó és rossz hit fűződik.

A legveszedelmesebb kétségtelenül gyümölcsöltő Boldogasszony napja (IV/7). Ennek előestéjén ugyanis a románok tüzet szoktak rakni kertjükben, mert attól bő gyümölcstermést várnak. Be sok ember maradt már hajlék nélkül e balga szokás miatt! Így a többek közt Gyertyános községben 1889-ben szintén több épület égett le az őrizetlenül hagyott áldozati tűz elharapódzása folytán.** Mikor az őrszervező a bűnös kározt figyelmeztette, hogy ne hódoljon eme esztelen szokásnak, keleti nyugalommal válaszolá: «Muszáj uram jövőre is tüzet raknom, mert a nélkül nem lesz jó termés».

Kritikus azonban szent Iván napja is, mert némely helyen szokásban van az úgynevezett «jánosfa» meggyújtása.** Igaz, hogy ez, mint pl. Németprónán, nagy ünnepség közt megy végbe, de azért megtörténhetik, hogy egy kis gondatlanság esetén felülhet a «veres kakas» a házak tetejére.

Kövár vidékén a nagycsütörtök napjához szintén egy oktalan hit fűződik. Megdobálják a zsidók házeit, hogy «dús» termés legyen. 1894-ben Kápolnok-Monostoron 10 román legény, részben a bal-

* Görög-ország naptár szerint.

** Btkv. 425. §.

*** 1879. évi XL. t.-cz. 141. §.

hiedelem, részben pedig a Krisztus kinszenvedéséről meghallgatott prédikáció hatására folytán, majdnem agyonkövezte a ház tulajdonosát is.*

A babonás napokkal majdnem egyenlő jelentőségűek a babonás *számok*.

Rendszerint a páratlanok szerencsések, de nevezetesen a 7, 9 és 3-as szám, míg a 13-as maga a kész veszedelem: a halál.

A 7-es zsidó szám. A nép a szerencsét fejezi ki vele. A kincésők ezért leginkább 7 tagból alakulnak, egy éjjel 7 ásónyomot dolgoznak a «hét menyeyei zár» imádság elmondása alatt és szerintök a pénz a földből a legsikeresebben a hetedik gyermek emelheti ki, különösen, ha az hét éves.

A 9-es szám a kuruzslásnál játszik kiváló szerepet. Sok betegség és nyavalya lesz kilenczféle fűből vagy undorító anyagból készített szerrel kezelve, az orvosság kilenczszer bevéve, a kúra kilenczszer kitarva stb.

A 3-as szám leginkább a mesék országában jut érvényre.

A babonák birodalmában bőven tenyésznek «állatok» is.

Macska, bagoly és denevér voltak a boszorkányok kedvenc állatai. A macskán kívül a kigyónak, gyíknak és békának, nemkülönben a sasnak általában jó, míg a hollónak, szarkának és varjaknak az úgynevezett «akasztófa-madarak»-nak rossz jelentőségű tulajdonított.

Parasztpuskásaink, különösen a románok, nem egyszer mesélnék hajmeresztő történeteket óriási medvékről, vadkanokról, farkasokról, sőt agyonlőhetetlen nyulakról. Hogy az ily szörnyetegekről elhíresztelt mesék mily végzetes hatással lehetnek a legbátrabb emberre is, azt a többek között Kemechey Jenő jeles írónknak irodalmilag nevezetes «Bagye Juon»-ja bizonyítja. Az a vörös-barna med-

vévé testesült ördög, mely az első halálos lövés után még egy ugrást tesz, hogy azután összeessen Schwarzenberg előtt, kit e pillanat alatt kiállott félelem miatt a fekete-sárgaság ellepett s reá néhány nap múlva meg is halt.

A rovarok közül a körisbogár érdemel említést.

A reánk nézve jelentőséggel nem bíró babonás köveket átugorva, nézzünk szét a boszorkánykertben, melynek füveiben és fáiban hagyta Isten az orvosságot, népünk hite szerint. E növények ezerei közül csak azokat ismertetjük meg, melyeknek a bűnözők különös csodaerőt tulajdonítanak.

Első helyen áll a csodafű (Datura stramonium, Csattanó maszlag, csattanó, dögfű, maszlagos redő-szirom, poczafű, pukkanó, töviskediszno, tövisalma stb.) ez a szépvirágú, de minden ízében rendkívül mérges paraj. Utána következik a nadragulya. (Atropa belladonna. Farkascseresnye, bolondfű, álomhozófű, bolondító csalmatag stb.) A javasok és kuruzslók, továbbá a cigányok ma is százféle baj ellen használják. Előbbiből készítik javasasszonyaink azt a varázskénőcsöt, melylyel ha bekenik hónalját annak, a ki repülni akar, — el is repül a másvilágra, hová tánczolva duhaj jó kedv közt követheti igen könnyen az, a ki meg a másik parajból kutyvasztott csodaszert veszi be.

Nem kevesebb népszerűségnek örvendett a tolvaj-és rablóvilág körében: a vassfű. (Verbena officinalis. A nép nyelvén: zárnyitófű, lakatfű, galambfű, szentfű, keserűfű, csaba-ir, a szászoknál: sprung-gras), melynek az a csodás tulajdonsága, hogy ha vele bármely lakat vagy zár, a rabokon lévő vas vagy a legelésző lovak lábain a béklyó megérintetik, az magától kinyílik, illetve leesik.

A rábaköziek azonban csak annak a vassfűnek tulajdonítanak csodás erőt, melyet a harkály keres meg abból a czélből, hogy a fészke nyílásába vert dugót eltávolítsa.

Ezért különösen az enyveskezűek czégének betö-

* 1879. XL. t.-oz. 127. és Btk. 421. §.

réssel foglalkozó tagjai fölhasították tenyerükön a bőrt, ez alá betették annak a bizonyos »igazi» vasfűnek levelét, mire behegesztették a sebet azzal a biztos megnyugvással, hogy ezentúl minden lakat vagy zár kinyílik kezük érintésére.

Szerencsét hozó fű a négylevelű lóhere is.

A szentelt helyeken (templom mellett a ezintemen) nőtt fűnek szintén bűvös erőt tulajdonít a köznép. A »rontás» által megbetegedett márhat szokták vele megfűstölni, hogy a bajt elkergezzék. E hóbotos szokásnak is megitták már keserű levét, mert vigyázatlanságból tüzvészt idéztek elő.

* * *

Ezen általános balhiedelmek után felsorolok a »kedvencz babonák» közül néhány oly szokást, mely ha esetleg nem is büntetendő, de azért ismerete értékkel bír a nyomozó közegre nézve.

Az alföldön egy koresmáros a kollegájának ajtófélfájából azért vágott ki egy jó nagy darabot és ásta el saját háza ajtajának küszöbe alá, hogy a vendégek mind hozzája járjanak.

Máramarosban elloptak a temetőből egy keresztet és a patakba süllyesztették, hogy a szárazságot 9 napi eső váltsa fel.

A kalotaszegi leányok újholdkor mézet lopnak, abból belekevernek a szeretett legény ételébe, hogy felbreszszék szerelmét.

A tűz terjedésének meggátlása végett több szemérmert sértő szokás dívott.

Így pl. Hosszafaluban, midőn tűz támadt, egy ház tulajdonosa akkor, mikor a lángok már a szomszéd házat pusztították, hirtelen levetkőzött és mezítelenül futott háromszor háza körül, mert hite szerint csak ekként tudta megmenteni a leégéstől.

Akadt már olyan bolond is, a ki a disznóperzselő piszkafát úgy melegen bedugta a ház »üstökébe», mert elhitte azt a mesét, hogy ezzel elfűzheti a patkányokat. El is tűnt valamennyi, mikor a ház porrá égett.

Nem egy ruthén asszony halálát idézte elő az a hajmeresztő szokás, hogy ha a szülés sokáig húzódtott nála, hónaljánál fogva egy a gerendára meg erősített kötéltre felhúzták, úgyszólván felakasztották.

Somogyenyében egy »szemmel megvert» gyermeket lábainál fogva egy létra összes fokain, előbb alulról felfelé, aztán fölülről lefelé haladva, addig dugdosták át, míg bele nem halt. »Isten is úgy akarta; orvos úgy sem segíthetett volna baján» — mondották a szülők.

Bács, kolozs megyei faluban egy oláh asszony meghalt gyermekágyban. A csecsemővel kiszívtatták a holt anya tejét és e közben egy szalmaszálat dugtak a halott fülébe s azt sugták neki, hogy vigye magával árván maradt gyermekét. El is vitte.

A délvidéken hiszik, hogy az, a ki a vele találkozó rácz pap előtt kiköp, pénzt talál. Sok suhancz hátát megtapogatta már e komizságért a rácz pap botja, de azért alig okultak.

Lugos-vidéki román bűnösök, az úgynevezett »unsore de politik», zsirral kenik be homlokukat, hogy a csendőr vagy bíró által leendő kikérdeztetésük alkalmával »jobban váltszon eszük». Bizonyára nem végez haszontalan munkát a csendőr, ki a gyógyszereszeztől e kenőcs vásárlók neveit megtudja.

Van olyan babonás ember, ki áldozásközben a szentelt ostyát zsebre rakja, mert hiszi, hogy ez meg fogja védeni egy hamis eskü következményeitől. Némelyik pedig ugyanezen célból hüvelyk ujját behajlítja az eskütételkor.

Egyes orvvadász az áldozáskor szájába vett ostyát kiemeli, gyoles ruhába teszi s meglövi. A gyolesnak egy parányi foszlánya a fojtás közé téve, elegendő aztán arra, hogy lövése biztos legyen.

Az az ártatlan hit, hogy a ki húsvétkor a templomból leghamarább érkezik haza a szentelttel, annak lesz legnagyobb szerencséje a vadászatban, nem egy orvvadászra hozott veszedelmet.

* * *

A most felemlített népszokásoknál és balhiedelmeknél sokkal ártalmasabbak nemcsak közerkölcösiségi és egészségügyi, hanem bűnügyi szempontból is azok a babonák, melyekből a család és szélhámosok mindenféle fajtája táplálkozik a balga nép hiszékenységén.

Dolgozatom keretét messze túlhaladná, ha ezen bűnös üzemek mindenféle fajtájára és vészes következményeire akarnék kitérni. Azért e helyt csak a legkárosabbról: a *kuruzslásról*,* erről a boszorkányság körébe belevágó tilalmas és veszedelmes mesterségről óhajtok csak száraz tényeket felsorolni.

Nincs talán még egy ország, a hol annyi parasztbába, javasasszony és kuruzsló lenne, mint nálunk. De ennek meg is van a maga oka. Népiünk annyira bolondja a boszorkányok régi titkos tudományát örökölt vén javasasszonyoknak, hogy azoknak titokzatos gyógymódjában (seppégésében, suttogásában, kántírolásában, kenegetésében, ráolvasásában vagy ráimádkozásában) jobban hisz, mint a leghíresebb orvos tudományában. Ha ezenkívül még végig tekintünk a «pokolkonyhájukról» kikerülő gyógy- és varázs-szereken, valóban csodálkoznunk kell, hogy alkalmáztatásuk következtében több szerencsétlenség nem történik. De ha «bajba» kerülnek is ezek az «angyalcsinálás» és «magzatelhajtás» nagymesterei, rendszerint kimásznak abból, mert a nép, titkos hatalmuktól való félelmében, ritkán tanuskodik ellenük. Ma is vakon hiszi népiünk, hogy a mint megtudják gyógyítani az embert és állatokat, éppúgy megtudják «rontani», a gyermekeket pedig «szemmel megverni» vagy «megigézni».

Hogy ezek a lelketlen kullancsok mire vetemednek és néha mily irtóztatós tanácsokkal szolgálnak, azt élénken jellemzik az alábbi esetek.

* Lásd 1879. évi XL. t.-cz. 92. §., 1876. XIV. t.-cz. 43. §., 1871. évi 18644., 1875. évi 26033., 1876. évi 49399., 1884. évi 150/VIII. és 5991., 1901. évi 115551. Belügyminiszteri rendeleteket.

Máramarosban mintegy 30 évvel ezelőtt börtönöztek be egy vén javasasszonyt meg egy temető-csősz, mert az eltemetett kis gyermekeket kiásták és testeikből kuruzsló orvosságokat és varázs-szereket készítettek.

1904. évben Németországban történt, hogy egy szolga egy öt hetes gyermeket ástott ki, mert a kártyavetőnő azt jósolta meg neki, hogy csak akkor tehet szert gazdag menyasszonyra, ha ily gyermek ruháját megszerzi.

Körtvélyes pusztán mult év november havában itatott meg egy kuruzslónő egy 16 éves leányt valami csodafolyadékkal, azután betette az erősen kifűtött kemenczébe, hol megfuladt és összeégett.

Valóban legfőbb ideje volna már e gonosz fajzatot kiirtani.

* * *

Ezek után azokról a babonákról emlékszem meg, melyek a pogány-, illetve boszorkányvilágból szakadtak ránk.

Közülök mindenesetre legrégebb a vér bűvös hatásába vetett hit: a *vérbabona*. E babona keletkezése az ókorban dívó emberáldozatokra, valamint azon ősrégi balhite vezetendő vissza, mely jóslásra és kuruzslásra használta a csodaerővel felruházott, kiváló becsű embervért.

A vérral üzött babona, még napjainkban is a legkülönbözőbb módon megnyilatkozik és szörnyű bűntényeknek lehet forrása. Így erednek gyilkosságok, sírfelhányások, leányfertőzések, embereknek boszorkánysággal és vámpirsággal való megvádolása, úgyszintén vérontás rejtett kincsek feltalálására.

E sötét babona szinmagyar népiünk hitébe is befészkelte magát. Káros hatása azonban, néhány jelentéktelenebb kihágás kivételével, csak a *vérvád**

* A zsidók ellen emelt azon vád, hogy keresztény gyermekeket meggyilkolnak és vértüket vallási czélokra, különösen a húsvéti laska sütésére felhasználják.

tekintetében táplált állhat következményeiben érezhető. De sokkal veszedelmesebb következményekben nyilvánul meg e babona görögkeleti népünk és cigányaink hitében, hol valóságos külön kultuszszá domborodik ki.

Népünknek az a babonás hite, mely az állati és emberi testrészeknek, de különösen a vérnek bűvös erőt s csodás hatalmat tulajdonít a következő bűntetendő szokásokban nyilvánul meg:

Az igen hasznos denevért (szárnyas vagy pupegeret) nemkülönbén a baglyot kiszegezik a ház ajtajára, hogy szerencsét hozzon.*

Néhol azért fogják meg a feeskét, hogy kivegyék szívét, mert ennek az a tulajdonsága, hogy nem hagyja elaludni azt, kinek párnája alá dugják.**

Az alföldi legények a bubos banka nyelvét kitépik s hónaljuk alatt hordják, miáltal hitük szerint, legyőzhetetlenekké válnak a verekedésben.***

Némelyik szász paraszt, hogy testét semmiféle fegyver ne fogja és golyó át ne járja, fiatal nőtényt vakondok szívét hordja bal karján.†

A legkárosabb jellegű balhit azonban a «vérvád» a zsidóknak rituális gyilkossággal való megvádolása.

Hogy ez a pogánybabona mily súlyos büntetettre ragadta népünk egy részét, bizonyára még sokaknak élénk emlékezetében él a tiszzaeszlári esetből kifolyólag (1882).

Noha befolyástalan neves tudósok történelmi adatok alapján kétségtelenül beigazolták, hogy a zsidó vallás sehol és sohasem követelte a keresztény gyermekek halálát, mindazonáltal a vérbabona él és szinte kiirthatlanul befészkelte magát népünk lelkébe.

* 1879. XL. t.-cz. 86. §., 1894. XII. t.-cz. 95. §. és 1901. 24655. Földm. m. rend.

** 1894. XII. t.-cz. 57. és 95. §. o) pont.

*** 1894. XII. t.-cz. 95. §. o) pont.

† 1879. XL. t.-cz. 86. §., 1894. XII. t.-cz. 95. §. és 1901. évi 24655. Földművelésügyi m. rendel.

Az elvitázhatlan tény, hogy a vérbabona behatolt a zsidók életébe, mert a zsidóságra is hatott környezetének babonája. Így azután megtörtént, hogy a zsidók e babonás hitből, — tehát nem vallási czélból — követtek el gyilkosságot, akár csak a keresztények.

A legutóbb Konitzon (1900. márczius 11.) elkövetett gyilkosság indító oka is, — melyet az újságok egy része rituális gyilkosságnak fujt fel — valószínűleg ilyfajta babonában keresendő.

Czigányaink és népünknek bűnözésre hajlammal bíró kis töredéke azonban már vakon hisz a vér, nemkülönbén a hullarészek bűvös erejében, különösen ha az gyermektől származik.

E balhit, illetve csodáshatalmu fekete talizmánok közül elsősorban bemutatam azokat, melyek szerencsét hoznak birtokosukra, vállalkozását (t. i. a lopást) biztosítják és mindenféle bajtól megvédik.

Igy általánosan elterjedt hit, hogy a ki élelmszert akar lopni, az hasítson bal kézfejeire egy kettős keresztet s a kibuggyanó vért nyalja fel. Ekkor a lopás sikerül és az ételeket nyugodtan elfogyaszthatja.

Még nagyobb szerencsét biztosít valami leány első havi vére. Ha ezzel a tolvaj bedörzösi lábait egészen a bokáig, még betörésre is reá szánhatja magát, mert addig míg a vér lábaira tapad, felfedezés ellen is biztosítva van.

1881. december 4-én Nadabula (gömörmegyei) községben a tót parasztok egy ilyen véres lábú cigányt fogtak el. E különös felfedezést a parasztok nem tudták maguknak megmagyarázni. Végül azt gondolták, hogy a cigány gyilkosságot követett el. A falusi bíró előtt aztán azt vallotta a moré, hogy inszaggatásának gyógyítása végett dörzölte be lábait vérral. Erre szabadon bocsátották, de a következő éjjel a szomszéd faluban: Betléren két levágott disznót lopott el.

Az előbbivel egyenrangú csodaszer: a betegágy-

ban meghalt asszony porrá száradt vére. *Wislocki H.* beszélte, hogy mikor a cigányokkal vándorolt 1883-ban, Homoródtól három mértföldnyire az országúton megakadtak. Az ennalók elfogytak. Ekkor a vajda ezen szavakkal: «Várj hozok én mindjárt libákat», elhagyta a szekeret. Néhány óra mulva visszatért négy leölt libával. Midőn e fölött *Wislocki* csudálkozását fejezte ki, a vajda büszkén egy faszelenczét mutatott fel neki, miközben megjegyezte: «A ki ujjait ezen vérporral bedörzsöli, annak mindenféle lopás sikerül.»

A dél-magyarországi cigányok ugyanezen porral hintik be a kapu vagy ajtó küszöbét azon háznál, honnan valamit el akarnak lopni. Ezt a port: szökőpornak (hutyadi praho-nak) hívják.

Az a tolvaj, ki e porral behintett gyertyát éget lopás közben, nem tarthat meglepetéstől.

Az észak-magyarországi cigányok halva született gyermek véréből, ennek anyjának néhány csepp véréből, két külön nembeli kutya zsirjából készítenek maguknak talizánt. E szert csak szt. János vagy szt. Tamás éjjelén főzik és a bedörzsölésnél ráolvasásokat mondanak.

1887-ben Monostorszegen (Bács-Bodrog megyében) tetten érték egy vándor cigánycsapatot, midőn az ottani szatócsüzletet feltörték. Az ügyben nyomozó csendőrőrmester valami gyanus kenőcsöt találván náluk, kényszerítette őket a szer titkának elárulására. Ekkor sült ki, hogy az fehér kutya hájából, halva született gyermek véréből, fekete tyuk szívéből és kevés belladonnából volt összekotyvasztva. Tulajdonsága pedig az volt, hogy a kit ezzel észrevétlenül bekennek azért, hogy meglophassák, mély álomba merül. Birói kihallgatásnál azt mondotta az egyik cigány, hogy a kenőcs elvesztette büverejét, mert mikor főzték, a jelenlevők valamelyike megkóstolta. E kenőcsöt halálkenőcsnek (meribmakónak) nevezik.

Sikert biztosít a tolvajnak az a gyertya, mely fehér kutya zsirjából és halva született ikrek vére-

ből készül. Sőt a tolvajt láthatatlanná teszi, de csak akkor, ha munkája közben az égő gyertyát bal kezében tartja.

A ki e zsiradékból egy keveset eszik, az Szt. János és újév napján megpillantja a földalatti kincseket; a ki pedig bekeni talpát, az nesztelenül járhat, mikor lop.

Vörösmarton egy vándor cigány 1890-ben egy paraszt asszonynak, ki holt ikreket szült, 4 krt fizetett minden csepp vérért, melyet a hullákból ki-eresztett.

Az a hit is el volt terjedve, hogy a ki akasztott ember véréből iszik, a legsötétebb éjjel is a legkisebb tárgyakat éppúgy észreveszi, mint nappal.

Roska Lajos cigány, ki 1885-ben egy akasztásra ítélt gyilkosnak Nagyszébenben történt kivégezésénél segédkezett, ivott a hulla véréből, mit kendermagfőzettel vegyített. Néhány óra mulva nehéz beteg lett és halálos ágyán bevallotta az orvosnak tettét. Két napra reá meghalt.

A 9 hétig sírban feküdt hulla balhüvelyk ujjából készített gyertya világa mellett mindenki mély álomba merül, csak a tolvaj nem.

Ugyanezen tulajdonsága van a méhmagzat kis ujjainak, ha azt a tolvaj lopás közben az asztalra teszi.

Ez a babona a román nép ajkán is él.

Legutóbb 1896-ban Oroszországban történt, hogy egy 12 éves gyermeket azért gyilkoltak meg, hogy zsirjából ily tolvajgyertyát készítsenek.

A kereszteletlenül elhalt gyermek csontjainak azt a hatást tulajdonítják, hogy a kit e csontporral megétetnek, az annyira érzéketlenné lesz, hogy nem tudja ki és mit lop el tőle. Ha pedig a tolvaj a halva született gyermek kis ujját megeszi, lehetetlenné a lopás színhelyén alvó embereket oly annyira elkábítja, hogy azok a legnagyobb zöreire sem ébrednek fel.

A szerb vándor cigányok faszelenczében, lopott

állatból származó porrá szárított vért, az úgynevezett utánvonási port (palalpidi purkro praho-t) hordják magukkal, azért, hogy e talizmán más állatokat is maga után csaljon, vagyis, hogy lopásaik ezentúl is sikerüljenek. Csak az a vér bir büvérövel, mely az állat bal-, négy lábúaknál a bal első lábón ejtett keresztalakú metszésből csorgott ki. Az ellopásra kiszemelt állat takarmányát ezért eleve beszkótkák e porral hinteni.

Egy olyan rongy darabka, melyre akasztott embernek bár csak egy csepp vére száradt, a tolvaj kiderítését megakadályozza.

Hasonló erőt tulajdonítanak az akasztott ember kötelének vagy ruhadarabjának.

Az akasztott ember balkezének középuja nagy szerencsét hoz s mindennemű vállalkozást biztosít. E balgaságot a szászok is hiszik, sőt kitoldják azzal, hogy a tolvajt nem veszi észre senki, mikor lop.

Szerencsét biztosít a denevér és a láthatatlanság erejével hat az akasztott ember kötele, vélik egyes bűnözőink.

Csak a múlt év december havában fogtak el Erdőhorvátiban egy zemplényi hírhedt fegyveres gonosztevőt, ki akasztott ember kötelét viselte mezítelen derekán és azonkívül egy denevért hordott magánál. Beismerése szerint 40 betöréses lopást s egyéb súlyosabb büntetett követett el az utóbbi években. Mivel elfogatását most is egy véletlen esély segítette elő, nincs mit csodálkoznunk a fölött, hogy vakon hitt talizmánjai bűvös hatalmában.

Felemlítünk végre egy Szeged-vidéki tolvaj babonát. E szerint a tolvaj megmetszi talpát és a kifolyó vérről e szavakat írja fel papírra: «X. X. auyx. anogx. velmit.» E papír a lakat lyukába dugva, kinyitja a zárt.

Vannak azután olyan csodaszerek, melyeket azért hagy vissza a tolvaj, hogy a lopás felderítését megakadályozza.

Ez okból akárhány cigány, mielőtt bemásznék

vagy betörne valahova, a közelben elvégzi szükségét. Míg a rakás meleg, addig meglepetéstől sem tarthat. Ha ezenkívül arra is törekszik, hogy a lopott tárgyat zavartalanul élyezhesse, visszavonulásakor behinti a rakást (örző-feris) a szökőporral.

E babona egyéb gonosztevőknél is el van terjedve. Így most 3 éve történt Nagyváradon, hogy két tettes egy leányon erőszakot tett, azután megfojtották, majd szükségüket a színhelyen végezve, elmenekültek.

Ha nem is tartozik szorosan ide, mégis felemlítem egy segesvári tolvaj ama szokását, hogy minden lopása alkalmával elvitt a helyszínről egy ajtókilincset. Elfogatásakor beismerte, miszerint azt hitte, hogy a kilincsek megakadályozzák kiderítését.

Az erdélyi cigányok szintén használják az utánvonási port, melyhez azonban saját vériket elegyítik. E vegyítésből keresztet és föléje pontot rajzolnak azon helyre, honnan valamit elloptak.

Jegyenén 1891-ben találtak ily jelet egy cölöpön, mely helyről néhány órával megelőzőleg a cigányok hámat loptak.

Az üldözők megtévesztésére a menekülő magyar cigányok közül sokan futás közben balkezüket kissé megvágják, a kibuggyanó vért bármily tárgyhoz kenik és előre sietve mondják: «Szólj értem!» (Pan pro man!)

A gyanu elhárítására ugyancsak az «utánvonási por» szolgál. Ebből be kell kevéssé a csendőrt vagy a törvény embereit hinteni s akkor azok mindjárt másra fognak gyanakodni.

Ugyanezen por a saját vérről összevegyítve és néhány csepp belekeverve annak az ételébe, kiről a tolvaj feltételezi, hogy őt elárulhatná, baráti érzelmeiket kelt föl abban.

Betegség ellen is vannak óvszerek. Pl. az akasztott ember gyűrűs úja. A *rontás* ellen pedig a szökőpor használ. Ezt következő esetben alkalmazzák. Ha a cigány egy élő állatot lop, melyről azt hiszi, hogy

arra ráolvastak valami varázsigét a lopás ellen, akkor mielőtt az állatot leöli, hogy a hús élvezete által esetleg meg ne betegedjék, annak ivóvizébe szökőport vegyít.

A felvidéken letelepedett cigányok, hogy a környék házait a tűz ellen biztosítsák, élő harkály madarat ásnak el.*

A Királyhágón túl erősen tartja magát az a babona, hogy ha a lovat akasztott ember fülével, ujjával vagy ruhájával megdörzsölik, akkor az meg fog hizni, a szőre csillogó fényt nyer.

A nagyjaitai járásban 1889-ben egy oláh legény e balhittól hajtva vágta le egy öngyilkos fület.

A szászok és románok mesélik, hogy némelyik korosmáros az elromlott pálinka megjavítása végett a hordóba akasztott embernek egy ujjpercét vagy gunyája (ruha) egy darabját tette.

* * *

A vérbabona nálunk néha különleges kultuszt is szolgált. Ezért azoknak kidomborítása végett megismertem a népbabona azon alakjait, melyek titokban és sötétben még most is gyakorolják azt a szárnyú hatalmat, melyet a vallási fanatizmus által megmérgezett képzelet nekik tulajdonít.

Megkezdem a legveszedelmesebbel: a *boszorkány*yal.

Noha még dicső Könyves Kálmán királyunk kiadta a jelszót, hogy «boszorkányokról, minthogy nincsenek, szó se legyen», mindazonáltal még századok mulva, ha nem is oly örületes mérvben, mint Német- vagy Spanyolországban, de nálunk is élénken gyultak a máglyák s működtek a kínzó kamarák. Az utolsó áldozatot 1745-ben égették meg Nagykárolyban. Igaz, hogy ezzel megszűnt a szellemi sötétség hatalma, de azért, fájdalom, a boszorkányhit

* 1879. XL. t.-cz. 86. §., 1894. XII. t.-cz. 95. §. és 1901. évi 24655. Földmívelésügyi m. k. rendel.

nyoma napjainkban is kísért. A tudatlan nép azon veszedelmes jellegű bajokat, melyeknek keletkezésére nézve magyarázatot nem talál, a boszorkányok munkájának tulajdonítja. Benső meggyőződésből hiszi, hogy e gonosz teremtetések elköthetik a férfiak erejét, elapasztathatják az asszonyok termékenységét, megronthatják az embert és állatokat mindenféle betegséggel; elfoghatják az esőt és aszályt támaszthatnak, stb., stb. Különösen növeli e balhit veszedelmességét azután ama körülmény, hogy a balga ember az ellenszert babonás úton keresi s ezért sokszor csupa butaságból föltartóztatatlanul rohan a sötét veszedelemben: a halál karjai közé vagy a börtönbe.

A múlt század 70-es éveiben egy magyar paraszt azon hihetetlennek tetsző rögeszméből ölte meg a boszorkányokkal czimboraságban álló feleségét, mert azt hitte, hogy azalatt míg aludt, felesége egy hajszállal lekötötte erejét és ezért házaséletre képtelen és tehetetlen lett.

A boszorkányhit különben még Amerikában is virágzik. Csak 1889-ben lőtt agyon egy asszony valami Robinson nevű boszorkánymestert, kiről a tárgyaláson azt állította, hogy öt betegséggel megrontotta s ekként szabadulhatott a babona hatása alól. Az ily műveletek különben ma már a hipnotizmus és suggestió tudományos fejtegetésével némi magyarázatot nyernek.

Elismert híres boszorkány-fiókák: a kolera és tífusz.

E két ragályos nyavalyától irtózatosan fél minden nemzet népe. Szinmagyar népünk talán az egyedüli, mely ha félt és különös úton próbált ellene védekezni, de soha égbekiáltó butaságra nem vetemedett. Ami e tekintetben nemzetünk rovására felhozható, azt is román testvéreinknek köszönhetjük, mint erre később ki fogunk terjeszkedni.

De térjünk vissza a kolerára. Mikor Stary-Multán oroszországi faluban 1892-ben éhínség és tífusz ütött tanyát, a nagy csapáson kívül különösen az a hír

rémítette el a népet, hogy a kolera is be fog köszönni. Erre a nép hite megrendült vallásában. Természet-főlötti hatalmakban kezdtek hinni s ezek kiengesztelésére törekedtek. Egy a világban teljesen egyedül álló parasztot, kinek még barátai sem voltak — a községházához hurczoltak, ott levetkőztették és lábainál fogva felakasztották egy szobagerendára. Azután késekkel addig szurkálták, míg lassan elvérzett. A kifolyó vért összegyűjtötték s megitták, tüdejét valamint a szivét pedig elfogyasztották. Ime a tiszta pogánykor.

Mint említettük, a mi népünk is megrettent az utolsó e fajta járványtól. Ez időtájt esett meg, hogy Debreczen határában egy pár vakmerő ember agyon is ütötte a kolerát egy «kiaszott, töpörödött emberke» alakjában. Mikor bevitték a városba, egy szegény talián ráismert a szörnyetegen, megszökött majmára.

A boszorkánykultusz alá sorolható a *vámpirhit*. Ne higgye senki, hogy ezen iszonyu és egyszersmind legundorítóbb balhit sirba szállt. Biz az él napjainkban is, de járványszerűleg csak a görög hitvallásu és a közvetlen szomszéd népeknél lépett fel. Vámpir alatt olyan holttestet értenek, mely a sírban él, de éjjel kijön abból, hogy élő emberekből drága életnedvet szívjon. Különösen vérrokonai életére tör. Egyiket a másik után támadja meg, mire azok rendszerint gyorsan, látszólag felismerhető ok nélkül, hirtelen elhalnak és szintén vámpirokká válnak. És ha ezen vérszopó hullák mellét és szivét át nem döfik, fejét le nem vágják sirjukban, kipusztítának nemesak egyes családokat, hanem egész községeket is. Így mesélik ezt meghibbant eszű emberek.

Mikor a kolera: ez a borzasztó fekete halál, 1873-ban Belatincz temesgyeiei faluban sorra szedte áldozatait, a lakosok rémületükben babonás szerekhez folyamodtak. Midőn ezek sem használtak, elhatározták, hogy ama erélyes szerhez nyulnak, melyet 150 évvel azelőtt, a szerb határörvidékiek, hitük szerint, oly

sikerrel alkalmaztak. Belatincz lakosai e recepthez képest a bíró vezetése alatt kiásták, a kolerában hirtelen meghalt 11 egyén hulláját, azokat egy bérelt varázslóval felbontották és kivették a sziveket. Ezeket azután a varázsló-róalvasások között szétvagdalták s megevés végett szétosztották. Néhányan, a kik a kapott falatot megették, nyomorultan elpusztultak, a hiénaeszü varázsló pedig a bíróval és néhány főkolompossal a börtönbe került.

Petrisz község-lakosaira hasonló sors várt. A veszedelmet csak azzal kerülték el, hogy az említett varázslót idejekorral pártfogásba vette a bíróság. Ezért meglegedtek azzal, hogy egy kevéssel azelőtt elhalt boszorkányhírben álló öregasszonyt kiástak, ásóval lenyakazták, azután hasra fordították koporsójában.

Hanem ezek már elmúlt dolgok, de ki tudja, nem ujulnak-e meg ismét? Hisz Gácsországban 1870-ben és 1873-ban hasonló módon bántak egy-egy holttesttel. Ezek hazajáró lelkek okozták a kolera-járvány kitöréséért.

Van ennek az undok vámpirhitnek egy modern nevelésű fiókája is: a spiritizmus.

Szerencsére, hogy ez a tudományos álarczba bujtatott csábos rém, mely a szellemvilággal, vagyis a holtak lelkeivel való érintkezéssel foglalkozik, inkább az élet gondjaitól távolabb álló köröket keresi fel, mint a társadalom alsóbb rétegeit. Éppen ezért most feleslegesnek tartom, hogy a babonáság eme diszpéldányával bővebben foglalkozzam.

A boszorkány munkájának tartják az *aszalyt* is. A felvidéken különös orvosságot használnak ellene. Egy szűz leányt lebecsátanak a kútba, hogy az eső megeredjen.

Ezelőtt 30—35 évvel történt, hogy az esőcsinálók hóbortos mestersege egy szép leány halálával végződött. A leányt leeresztették abba a kútba, a melyről megelőzőleg elhíresztették, hogy ott tanyázik a hétéfjű sárkány, a mely mind oda húzta az esőt.

A rémes mese megölte az agyonijesztett teremtetést. Mikor halva kihúzták, édes apja, ki megjegyzendő, szintén az esőcsinálók közt szerepelt, megőrült.

A legutolsó «infámis» boszorka, melyet bemutatok: a lappantyú. Olyankor, mikor a gazda csodálkozni szokott a fölött, hogy miért is apadhatott el a tehén teje? az a pásztor vagy belső cseléd, ki nagyon szereti a tejet, azt az aljas vádat keni erre az igen hasznos madárra, hogy látta, mikor kiszopta a tehén tőgyét.

A boszorkány után a legfélelmetesebb alak a *kisértet* vagy a haza járó siri szellem.

E lelkekről azon hit van elterjedve, hogy azért térnek a másvilágról vissza, mivel valami megkezdett munkájukat be nem végezték, vagy azért, mert egy elkövetett vétek miatt nem pihenhetnek és ez mindaddig tart, míg bűneiket valaki le nem imádkozza.

Legutóbb 1906. év nyarán történt Nagycsergeden, hogy egy oláh ember a megelőző évben elhalt felesége sírját éjjel felásatta. Indító okul azt hozta fel, hogy a hazajáró lélek arról panaszkodott, hogy hason fekszik koporsójában s ezért meg kellett azt fordítania. (1879. évi XL. t.-cz. 123. §.)

Az ilyen kísérteteket a félelem teremti, de a többi rendszerint a gazemberek, különösen pénzhamisítók, tolvajok, családok, orvvadászok és halászok eszelik ki nagy furfanggal, hogy zavartalanul működhessenek. Persze megtörténik, hogy a ki ezt az ijesztgetést kitalálta, már rég halott, míg meséje él. Sokszor azután ennek hasznát aknázza ki a mások ostobaságán élő gaznép.

A többek között túl a Dunán ily kísértetjárásról elhíresztelt helyen egy paraszt évek hosszú során át lopott mezei terményeket. Szép kis vagyont gyűjtött már össze, mikor nyakon csípték.

Egy másik paraszt fehér lepedőben addig járt a mezőre lopni, míg agyon nem lőtték.

Gárdoson egy szerelmes természetű menyecske

hűtlenségének lepezgetése végett híresztelte, hogy Amerikában elhalt férjének szelleme éjjelenként meglátogatja. Kerülte is a sötétség beálltával mindenki háza tájékát. Mult év nyarán azonban váratlanul haza került a férj és még a falu végén meghallotta a róla keringő hírt. Gyanakodni kezdett feleségére. Lesbe állt és agyonlőtte a csapodár asszonyhoz fehér lepedőben sompolygó kovácsot. A támadt zavarra a menyecske megszökött a háztól és felakasztotta magát.

Hogy a kísértetektől való félelem mily felháborító cselekedeteket ragadja a babonás embereket, arról élénken tanuskodik a sokácok ama hóbortos szokása, hogy egy akasztott embert pofon ütnek, mert különben kísértetté válik. (Btkv. 273. §.)

A szellemvilág legveszedelmesebb alakja: a *kincsörző lélek*. A ki ennek a bálványának áldozik, az el van veszve, mert a család serege nemcsak koldusbotra, hanem még a börtönbe is juttatja. Sőt volt olyan hóbortos bolond is, a ki életével fizette meg oktanlan hitét, mint az Végszendrőn (Szerbia) történt 1892. év április 14-én. Ugyanis e nap reggelén a vár mellett egy tüzér altiszt hullájára bukkantak. Egy pokróczon hevert, torka el volt metszve és a szive ki volt tépve. Csakhamar önként jelentkezett a gyilkos is: Radulowits Vasilie tüzér, ki a meggyilkoltnak jó barátja volt. A megejtett nyomozat szerint az eset ekként történt: Ilija, az altiszt, előző nap éjjel felköltötte Vasiliet s közölte vele, hogy öt éjjel egymásután azt álmodta, hogy a váron kívül nagy kincset fog kiemelni, de azért rövid időre fel kell életét áldoznia. Egyúttal felkérte — miután egy pokróczot magához vett — hogy teljesíteni kívánóságát, melyet majd közölni fog vele a helyszínen. Mikor odaérkeztek, Ilija felhívta Vasiliet arra, hogy ölje meg, gégejét messe ki s szívéig vegye ki, azután csepegtesse a vért egy megjelölt helyre, hol azonnal ásnia kell, mert az onnan kiemelendő vasveszszővel és rumos üveg tartalmával meg kell sebeit

kennie, hogy újra életre ébredjen, mire a mérhetetlen kincset közösen kifogják ázni s azon testvériesen megosztzkodnak majd. Erre Ilija lefeküdt a pokróczra és Vasilie a meghagyáshoz híven meg is ölte. Mikor aztán hasztalan kutattat a vasvessző és üveg után, félelem fogta el, kételkedni kezdett a sikerben. Remegve tette a szívet vissza, majd költögetni kezdte barátját, de hasztalan, az többé nem mozdult. Erre iszonyú félelem fogta el s visszarahant a laktanyába, anélkül, hogy valaki meglátta volna. A vizsgálat során kiderült azután az is, hogy Ilija megelőzőleg több alárendeltjét felkérte e botor-ság végrehajtására, de ezeknek több eszük lévén — megtagadták kérelmét.

Ugyancsak Szerbiában történt meg az alábbi szomorú eset:

1899 február közepén Petrovác községben azon hír terjedt el, hogy Radován csár kincse Pajkics Tosó földjében van elásva. Miután a keresés hasztalan folyt, az egyik kincskereső megjegyezte, hogy a javasasszony azt mondta, mikép a kincs csak akkor kerül elő, ha az egyik ember kutatás közben életét veszti. Az egyik munkás észrevéve az őket nézegető Pajkics feleségét, intett Pajkicsnak, a ki megértve társát, így szólt: «Am legyen, haljon meg, van úgysis elég asszony a világon.» A következő pillanatban pisztolydörrenés hangzott és az asszony halva rogyott össze.

Van azután a magyar köznépek egy mesésen kiformált alakja: a *garabonciás diák*. Erről azt híresztelték, hogy mindenféle rosszat, ragyát, forgószelet és jégesőt küld azon határra, hol nem lett jól ellátva. Persze a későbbi századok vándor diákjai — könnyen érthető okból — jónak találták a misztikus színt fentartani. De hát minden mulandó; a nép is megváltozott. S biz nem egyszer ütött a jégverte falu népe a buzaföldek közt ballagó szegény vándorlegényt agyon. Különbén még most is megtörténik, hogy ha valakit garabonciás diáknak

vélnek, bizony sokszor tej és vaj helyett — bottal és vasvillával traktálják meg.

Hazánk legnagyobb részében azonban ennél egy sokkalta veszélyesebb balhit uralkodik, t. i. az, hogy ha hullát szállítanak át a határon, a gabonát elveri a jég. Ez a babona már sok bajt idézett elő.

Igy 1892. év nyarán Szászfenes község román lakossága semmi körülmények közt sem engedte meg, hogy a hullát határukon átszállítsák Gyaluba. Erre a járőr fegyverrel akart érvényt szerezni a törvénynek. De a feldühödött nép a járőrt hirtelen megrohanta, lefegyverezte s elkezdette verni. Még szerencse volt, hogy a járőr valahogy eltudott futni.

Néhány évvel megelőzőleg Kajántó községben történt majdnem hasonló eset. A válságos pillanatban a kisérletben résztvevő gazdatiszt ama szellemes ötlettel csillapította le a népet, hogy a gabona már úgysis behordatott, tehát jégkártól nem kell tartaniok. Ez hatott, s míg csak a koci el nem hagyta a határt, húzták a harangokat.

1899. tavaszán a nagyvázsonyi lakosság szintén a jégkártól való félelmében erőszakkal akadályozta meg a bizottságot egy hulla exhumálásában és elszállításában. Őt Kropatschek golyó a megtévelyedettek közül kettőt ölt meg s hetet súlyosan megsebesített, de azért a népet nem gyógyította ki balga hitéből még e drasztikus szer sem.

A Tasnád és Baja vidékiek már nem tűznek ily könnyen össze a csendőrökkel. Náluk egyszerre 3 halottat kell átvinni a határon, hogy hitük szerint a jég elverje gabonájukat.

* * *

Elértem a határdombokhoz: a vallásos babonához. Ezen balhit már sok embert juttatott a börtönbe, de még többet az örültek házába. Valóban megdöbbenő, hogy mily borzasztó és kegyetlen bűncselekmények alakjában nyilatkozott meg még a közelmultban is a szomszéd modern államokban, hol az

«istenes Jancsi»-k között olyan is akadt, a ki vallásos rajongásból vagy tébolyból megölte gyermekét, hogy föláldozza az Urnak, vagy tagjait megcsonkíttatta, sőt keresztre feszíttette magát, hogy mátyrrá lehessen.

Nálunk is ezrével akadnak olyanok, kik túlhajtott vallásos képzelődésben szenvednek, de ha nem is vetemednek ily bűncselekményekre, balgaságuknak sokszor jól megfizetik a kárát. Száz ingyenélő és csaló ámtíja el a szerencsétlen hívőket valami «csoda történettel», minő: a Mária, a Szentlélek vagy más szentek jelenései, képeknek vagy mennyei irásoknak stbnek megtalálása vagy ilyeneknek meglátása. Bizony ily «csodalátók» nemcsak egyesek, de sokszor a bucsútjáró nép zsebéből is kicsalják az utolsó fillért.

Üdvösebb dolgot alig végezhet tehát a csendőr annál, mintha ily csodahelyeken hirtelen megjelenik, mert ez is elég arra, hogy az alamizna-szüret véget érjen.

* * *

En is végére értem értekezésemnek s azon tanácssal bucsúzom el a derék csendőrlegénységtől: igyekezzék a felügyeleti körletében elterjedt babonákat, balhiedelmeket és ebből folyó szokásokat megismerni, hogy az e téren szerzett tudását a közbiztonság s így a közérdek javára előnyösen felhasználhassa.

Ösztönözze az a tudat, hogy a mint ezek ismerete megóvja nem egy esetben a téves, sőt nevetségessé válható nyomozástól, épp oly alkalmat szolgáltat arra, hogy nyomozó képességének valószínű remekeit bemutathassa azoknál a kibogozhatatlannak látszó bűneseteknél, melyeknek indító rugójaként — a babona szerepel.